

Ekonomiskt bistånd

Riktlinjer och vägledning för handläggning och dokumentation

Reviderade riktlinjer antagna av socialnämnden 2022-11-22 § 130
Götene kommun, socialtjänsten individ- och familjeomsorgen

Götene kommun

Innehåll

1. INLEDNING.....	6
1.1 Syfte.....	6
2 GRUNDLÄGGANDE BESTÄMMELSER	7
2.1 Lagstiftning.....	7
2.2 Delegationsordning	9
2.3 Handläggning och dokumentation	9
3 ANSÖKAN OM BISTÅND.....	11
3.1 Ansökan.....	11
3.2 Utredningens innehåll och omfattning	11
3.3 Sekretess.....	12
4 EKONOMISKT BISTÅND	13
4.1 Riksnorm.....	13
4.2 Förhöjning av normen	14
4.2.1 Umgängeskostnader	14
4.3 Reducerad norm	15
4.4 Ekonomiskt bistånd	15
5 BOENDE	17
5.1 Boendekostnader.....	17
5.2 Boendeformer	18
5.2.1 Hyresrätt – lägenhet.....	18
5.2.2 Bostadsrätt eller egen fastighet.....	18
5.2.3 Andrahandsboende.....	19
5.2.4 Inneboende.....	19
5.2.5 Delad bostad.....	19
5.2.6 Vuxet hemmaboende barn	19
5.2.7 Flytt till eget boende	20
5.2.8 Övriga boendeformer	20
5.3 Bistånd som utges till boende.....	20
5.3.1 Borgen	21
5.4 Hyresdeposition	21
5.4.1 Akut/Tillfälligt boende	21
5.5 Hushållstyper	21
5.5.1 Sammanboende med hushållsgemenskap.....	22
5.5.2 Giftna men ej sammanboende	22
5.5.3 Barn och ungdomar under 21 år.....	22

5.5.4	Underårig som bildat familj.....	23
5.5.5	Inneboende.....	23
6	BISTÅND LIVSFÖRING I ÖVRIGT.....	24
6.1	Läkarvård och medicin.....	24
6.2	Avgift för sjukhusvård.....	24
6.3	Sjukresor.....	24
6.4	Tekniska hjälpmedel.....	25
6.5	Tandvård.....	25
6.5.1	Akut tandvård.....	25
6.5.2	Nödvändig tandvård.....	25
6.6	Glasögon eller kontaktlinser.....	26
6.7	Hemutrustning.....	26
6.8	Spädbarnsutrustning.....	28
6.9	Flyttkostnader.....	28
6.10	Magasineringskostnad.....	29
6.11	Kläder och skor.....	29
6.12	Julpeng.....	29
6.13	Umgängesresor.....	29
6.14	Rekreation.....	30
6.15	Begravningskostnader.....	30
6.16	Resa till begravning.....	31
6.17	Kostnader i samband med anhörigs sjukdom och död.....	31
6.18	Advokat.....	31
6.19	Färdtjänstavgift och hemtjänst.....	31
6.20	Återföreningsresor och återvandningsresor.....	32
6.21	Skulder.....	32
6.22	Id-kort och pass.....	32
6.23	Internet.....	33
6.24	Extra bidrag vid flytt för särskilt utsatta grupper/personer.....	33
7	GRUPPER AV SÖKANDE.....	35
7.1	Arbetsökande.....	35
7.2	Sjukskriven.....	36
7.3	Föräldralediga.....	36
7.4	Företagare eller personer med frilansande yrken.....	36
7.5	Inskrivna för kriminalvård, rättspsykiatrisk vård, etcetera.....	37
7.6	Personer med elektronisk övervakning, så kallad fotboja.....	37
7.7	Inskrivna för vård eller behandling.....	38

7.8	Personer som utsätts för våld eller andra övergrepp	39
7.9	Studera nde	39
7.9.1	Vuxenstudera nde	39
7.9.2	Ungdomar under 21 år som studerar på gymnasium	40
7.10	Personer 65 år och äldre	41
7.11	EU/EES-medborgare	41
7.12	Utländska medborgare/Papperslösa	42
7.13	Tillfällig vistelse utan uppehållstillstånd	43
7.14	Asylsökande	43
7.15	Personer med uppehållstillstånd	44
7.16	Utbytestudenter	44
7.17	Utlandsvistelse	45
8	BEDÖMNING AV BISTÅND	46
8.1	Viktiga utgångspunkter vid biståndsbedömning	46
8.1.1	Skälig levnadsnivå	46
8.1.2	Individuell behovsbedömning	46
8.1.3	Barnperspektivet	47
8.1.4	Information	47
8.2	Kontroller	48
8.2.1	Identitet och vistelse	48
8.3	Inkomster	48
8.3.1	Inkomstberäkning	49
8.3.2	Jobbstimulans	50
8.3.3	Överskjutande inkomst från tidigare månader	50
8.3.4	Arbetsinkomst för skolungdomar	51
8.4	Tillgångar	51
8.4.1	Bil	52
8.4.2	Fastighet/Fritidshus	52
8.4.3	Bankmedel, aktier, obligationer	53
8.4.4	Bosparande	53
8.4.5	Pensionssparande	53
8.4.6	Barns tillgångar	53
8.5	Utgifter	53
8.5.1	Hushåll där barn bor växelvis hos föräldrarna	54
8.6	Förmedling	54
8.7	Avslagsbeslut	54
8.8	Överklagande	55

8.9	Omprövning av beslut	55
8.10	Yttrande till Förvaltningsrätten.....	55
8.11	Kommunicering	55
9	ÅTERKRAV OCH ÅTERSÖKNING AV BEVILJAT EKONOMISKT BISTÅND.....	57
9.1	Återsökning hos Försäkringskassan.....	57
9.2	Återkrav enligt socialtjänstlagen	58
9.2.1	Återkrav av bistånd som betalats ut på felaktiga grunder	58
9.2.2	Återkrav av bistånd som förskott på förmån eller ersättning mm. .	58
9.2.3	Återkrav av bistånd som getts under villkor om återbetalning.....	59
9.3	Ersättningstalan	60
9.4	Kraveftergift.....	61
9.5	Bidragsbrott/misstänkt bedrägeri.....	61

1. INLEDNING

1.1 Syfte

Riktlinjer för handläggning av ärenden för ekonomiskt bistånd fastställs av socialnämnden och är ett styrdokument för handläggare Inom individ- och familjeenheten, Götene kommun. Riktlinjerna ska vara vägledande i handläggarnas arbete och bidra till rättssäkerhet i utredning, behovsbedömning och beslutsfattande.

Riktlinjerna specificerar socialnämndens ambitionsnivå. De medför ingen inskränkning av gällande lagstiftning. Riktlinjerna ska tillsammans med gällande lagstiftning, Socialstyrelsens riktlinjer och allmänna råd utgöra ett stöd i arbetet med att besluta och utforma insatser.

Riktlinjerna innebär inte någon begränsning av den enskildes rätt att få sitt ärende prövat. Beslut ska fattas utifrån den enskildes behov och förutsättningar med respekt för den enskildes integritet och delaktighet.

2 GRUNDLÄGGANDE BESTÄMMELSER

2.1 Lagstiftning

De paragrafer i Socialtjänstlagen som specifikt berör rätten till ekonomiskt bistånd lyder enligt följande:

4 kap. 1 § *Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd av socialtjänsten för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt.*

Den enskilde skall genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Biståndet skall utformas så att det stärker hans eller hennes resurser att leva ett självständigt liv.

4 kap. 2 § *Socialnämnden får ge bistånd utöver vad som följer av 1 § om det finns skäl för det.*

4 kap. 3 § *Försörjningsstöd lämnas för skäliga kostnader för:*

- 1. livsmedel, kläder och skor, lek och fritid, förbrukningsvaror, hälsa och hygien samt dagstidning, telefon och TV-avgift*
- 2. boende, hushållsel, arbetsresor, hemförsäkring samt medlemskap i fackförening och arbetslöshetskassa.*

Skäliga kostnader enligt första stycket 1 § skall i enlighet med vad regeringen närmare föreskriver beräknas enligt en för hela riket gällande norm (riksnorm) på grundval av officiella prisundersökningar rörande olika hushållstypers baskonsumtion. Om det i ett enskilt fall finns särskilda skäl, skall socialnämnden dock beräkna dessa kostnader till en högre nivå. Nämnden får också i ett enskilt fall beräkna kostnaderna till en lägre nivå, om det finns särskilda skäl till detta.

4 kap. 4 § *Socialnämnden får begära att den som uppbär försörjningsstöd under viss tid skall delta i av nämnden anvisad praktik eller kompetenshöjande verksamhet om den enskilde inte har kunnat beredas någon lämplig arbetsmarknadspolitisk åtgärd.*

Den praktik eller kompetenshöjande verksamhet som avses i första stycket skall syfta till att utveckla den enskildes möjligheter att i framtiden försörja sig själv.

Verksamheten skall stärka den enskildes möjligheter att komma in på arbetsmarknaden eller, där så är lämpligt, på en fortsatt utbildning. Den skall utformas med skälig hänsyn till den enskildes individuella önskemål och förutsättningar.

Socialnämnden skall samråda med Arbetsförmedlingen innan beslut fattas enligt första stycket.

- 4 kap. 5 § *Om den enskilde utan godtagbart skäl avböjer att delta i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet som anvisats enligt 4 §, får fortsatt försörjningsstöd vägras eller nedsättas. Detsamma gäller om han eller hon utan godtagbart skäl uteblir från praktiken eller den kompetenshöjande verksamheten.*
- 9 kap. 1 § *Om någon genom oriktiga uppgifter eller genom underlåtenhet att lämna uppgifter eller på annat sätt förorsakat att ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § betalats ut obehörigen eller med för högt belopp, får socialnämnden återkräva vad som har betalats ut för mycket.*
- Om någon i annat fall än vad som avses i första stycket tagit emot sådant ekonomiskt bistånd obehörigen eller med för högt belopp och skäligen borde ha insett detta, får socialnämnden återkräva vad som har betalats ut för mycket.*
- 9 kap. 2 § *Socialnämnden får, i andra fall än vad som avses i 1 §, återkräva bistånd som den enskilde har erhållit enligt 4 kap. 1 § endast om det lämnats*
- 1 *som förskott på en förmån eller ersättning*
  - 2 *till den som är indragen i arbetskonflikt, eller*
  - 3 *till den som på grund av förhållanden som hen inte kunnat råda över hindrats från att förfoga över sina inkomster eller tillgångar*
- Har ekonomisk hjälp lämnats i annat fall än vad som avses i 4 kap. 1 §, får socialnämnden återkräva hjälpen, om den getts under villkor om återbetalning.*
- Ett beslut som avser ekonomisk hjälp som kan komma att återkrävas enligt denna paragraf skall vara skriftligt. Beslutet skall innehålla uppgift om den eller de omständigheter som enligt denna paragraf utgör grund för återbetalningsplikten. Beslutet skall delges den enskilde.*
- 9 kap. 3 § *Vill socialnämnden föra talan om ersättning som en enskild inte återbetalar frivilligt för ekonomisk hjälp som avses i 1 eller 2 § eller för kostnader som kommunen har haft enligt 8 kap. 1 § första eller andra stycket, skall talan väckas hos förvaltningsrätten inom tre år från det att kommunens kostnader uppkom. Talan väcks vid den förvaltningsrätt inom vars domkrets den enskilde är bosatt.*
- Talan om ersättning får inte bifallas, om den ersättningskyldige genom att återbetala kostnaden eller en del av denna kan antas bli ur stånd att klara sin försörjning eller sin dagliga livsföring i övrigt eller annars synnerliga skäl talar mot bifall till ersättningsanspråket.*
- 9 kap. 4 § *Socialnämnden får helt eller delvis efterge den ersättningskyldighet som avses i 1 och 2 §§ och i 8 kap. 1 § första och andra styckena.*

2.2 Delegationsordning

Enligt 6 kap 33 § Kommunallagen får en nämnd uppdra åt en anställd hos kommunen att besluta på nämndens vägnar i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden. Uppdrag inom socialnämndens verksamhetsområde regleras enligt nämndens delegationsordning, se specifikt dokument Delegationsordning socialnämnden Götene kommun. Beslut som fattas av delegat ska anmälas till nämnden eller nämndens utskott enligt vad som anges i delegationsordningen.

2.3 Handläggning och dokumentation

Socialtjänstens dokumentationsskyldighet regleras genom bestämmelser i Förvaltningslagen och 11 kap. Socialtjänstlagen. Vid handläggning och dokumentation utgör Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOF S 2014:5) om dokumentation vid handläggning av ärenden och genomförande av insatser enligt SoL, LVU och LSS ett styrande dokument. Som metodstöd vid handläggning och dokumentation bör Socialstyrelsens handbok *Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten* användas.

Socialtjänsten kan bara basera ett beslut på det som finns dokumenterat i ärendet. Det innebär att en myndighet är skyldig att även dokumentera det som tjänstemännen själva lägger märke till och uppgifter som myndigheten får muntligt. En förutsättning för att en myndighet ska vara skyldig att dokumentera en uppgift är att uppgiften kan ha betydelse för utgången i ärendet. Det beror på att det inte alltid är möjligt eller lämpligt att myndigheten antecknar allt som förekommer i ett ärende. I förarbetena till Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd sägs också att de uppgifter som redan framgår av handlingarna inte behöver antecknas på nytt och skyldigheten att anteckna innebär inte något krav på ordagrant återgivande.

Av föreskrifterna framgår även vad som gäller avseende dokumentationens innehåll och utformning. Dokumentationen ska påvisa vilka beslut och åtgärder som vidtas i ärendet, faktiska omständigheter och händelser av betydelse. Handläggningen av ett ärende ska dokumenteras fortlöpande. Handlingar som upprättas inom socialtjänsten och som rör enskilda ska innehålla tillräckliga, väsentliga och ändamålsenliga uppgifter samt vara väl strukturerade och tydligt utformade. Av en handling som upprättas inom socialtjänsten och som rör en enskild ska det framgå:

1. varifrån uppgifterna i handlingen kommer
2. vad som är faktiska omständigheter och vad som är bedömningar
3. namn och befattning eller titel på den person som har upprättat handlingen samt när (år, månad, dag) det gjordes.

Socialtjänsten ska också dokumentera den planering som de gör tillsammans med den enskilde och som har betydelse för nämndens beslut om insatser. Socialtjänsten bör dokumentera handläggningen av ett ärende i en journal som hör till den enskildes personakt. I Socialstyrelsens allmänna råd finns mer detaljerad information om vad som bör dokumenteras under handläggningen av ett ärende. Bestämmelser om gallring av uppgifter inom socialtjänsten finns i 12 kap. 1 och 2 §§ Socialtjänstlagen.

Dokumentationen ska utformas med respekt för den enskildes integritet, enligt 11 kap. 6 § Socialtjänstlagen. Där framgår också att den enskilde bör hållas underrättad om de journalanteckningar och andra anteckningar som förs om honom eller henne. Om den enskilde anser att någon uppgift i dokumentationen inte stämmer ska myndigheten anteckna det. Handlingar som rör enskildas personliga förhållanden ska förvaras så att obehöriga inte får tillgång till dem vilket framgår av 11 kap 5 § Socialtjänstlagen.

3 ANSÖKAN OM BISTÅND

3.1 Ansökan

Ett beslut om ekonomiskt bistånd förutsätter att det finns en ansökan om ekonomiskt bistånd. Det finns inga formkrav på en ansökan utan den kan ske såväl muntligt som skriftligt. En muntlig ansökan ska alltid dokumenteras. Det följer av bestämmelserna i kap 11 kap 5 § Socialtjänstlagen och innebär att handläggaren måste anteckna vad som kommer fram i samtal med den enskilde. Även en ansökan som inkommit via e-post ska handläggas. Den som gör en ansökan om ekonomiskt bistånd får anlita ett ombud, enligt 9 § förvaltningslagen. Med ombud enligt förvaltningslagen avses den som har en giltig fullmakt att helt eller delvis föra den enskildes talan.

Det är viktigt att vid en ansökan informera den enskilde om rättigheter och skyldigheter i samband med biståndsprövningen samt att uppgifter kommer att registreras i socialregistret. Den enskilde har då möjlighet att överväga om han eller hon ska avstå från att göra en ansökan.

Vid ansökan om ekonomiskt bistånd är huvudregeln att den enskilde har ett eget ansvar för sin försörjning. Om det finns kontanter, banktillgodohavanden eller andra lätt realiserbara tillgångar ska det användas innan rätt till ekonomiskt bistånd föreligger. Lätt realiserbara tillgångar kan exempelvis vara bil, moped, husvagn, båt, antika möbler, dyrbara konst- eller samlarföremål, etc. Den enskilde har även en skyldighet att i första hand använda sig av de generella förmåner och ersättningar som den enskilde har rätt till.

Innan ett ärende aktualiseras bör nämnden tillsammans med den enskilde försöka klarlägga huruvida exempelvis förbehållsbeloppet vid utmätning eller avgifter för sociala tjänster, barnomsorg och liknande är korrekta i förhållande till den sökandes ekonomiska förhållanden. Möjlighet finns att ansöka om nedsättning av kommunala avgifter om den enskilde är aktuell för ekonomiskt bistånd mer än tre månader. I avvaktan på att en korrigerings görs bör den enskilde dock få ansökan om ekonomiskt bistånd prövad. Om den enskilde har rätt till exempelvis bostadsbidrag, underhållsstöd, allmänt barnbidrag, ålderspension, sjukpenning, sjukersättning, aktivitetsersättning, föräldrapenning, etc. bör den enskilde hänvisas till att söka dessa förmåner och ersättningar för att på så sätt tillgodose eller bidra till sitt behov.

3.2 Utredningens innehåll och omfattning

Vid ansökan om ekonomiskt bistånd ska utredning enligt 11 kap 1 § Socialtjänstlagen inledas utan dröjsmål. En utredning som ska ligga till grund för beslut om ekonomiskt bistånd förutsätter att handläggaren skaffar sig en helhetsbild av den enskildes försörjningshinder, resurser, behov och ekonomiska situation. Hur omfattande utredningen behöver vara beror på omständigheterna i det enskilda fallet. Om den enskilde behöver ekonomiskt bistånd tillfälligt kan socialtjänsten

begränsa utredningen till att hämta in aktuella uppgifter om den enskildes ekonomiska situation.

Fokus för utredning om ekonomiskt bistånd är att utreda uppgifter om den enskildes och hushållets ekonomi och vilka möjligheter den enskilde har att tillgodose behovet på annat sätt. Den enskilde har skyldigheter kring att lämna uppgifter vid ansökan för möjlighet att utreda ovanstående. De uppgifter som den enskilde lämnar kontrolleras.

Ett annat fokus för utredningen är att utreda hur den enskilde långsiktigt ska kunna försörja sig själv och leva ett självständigt liv. Om det visar sig att den enskilde inte kan försörja sig själv genom arbete måste socialnämnden söka andra lösningar på försörjningsproblemen.

Bara uppgifter som är relevanta för biståndsbedömningen ska hämtas in. En utredning om ekonomiskt bistånd är frivillig och sker helt på den enskildes eget initiativ. Socialtjänsten kan inte genomföra utredningen om den biståndssökande inte vill. För att socialnämnden ska kunna avgöra om en enskild har rätt till ekonomiskt bistånd behövs ett underlag för bedömning och beräkning. Om en enskild trots särskild begäran inte förser nämnden med det underlag som behövs eller motsätter sig att handläggaren tar nödvändiga kontakter, bör nämnden i regel kunna avslå ansökan.

3.3 Sekretess

De grundläggande bestämmelserna om sekretess inom socialtjänsten finns i 26 kap. 1§ Offentlighets- och sekretesslagen. Enligt denna bestämmelse är sekretess för uppgifter om en enskilds personliga förhållanden huvudregeln. Sekretess är också grundläggande för att den enskilde ska känna förtroende för socialtjänsten. Undantag från sekretessbestämmelserna kan exempelvis vara om uppgifter kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men. Begreppet men kan ha en mycket vid betydelse i offentlighets- och sekretesslagstiftningen. Utgångspunkten för bedömningen ska vara den enskildes egen upplevelse. Om det inte kan uteslutas att den enskilde skulle lida men om andra fick kännedom om uppgifter som berör personen själv eller hans eller hennes situation kan i regel inte uppgifterna lämnas ut.

Ett annat undantag från sekretessbestämmelserna är att den enskilde själv efterger sekretessen, det vill säga samtycker till att uppgiften lämnas ut eller inhämtas. Ett samtycke kan vara muntligt eller skriftligt. Den enskildes samtycke avser endast vissa uppgifter samt utlämnande av uppgifterna till en viss person eller myndighet. I samband med ansökan om ekonomiskt bistånd behöver socialnämnden genomföra olika kontroller. Dessa sker i huvudsak genom att den enskilde undertecknat samtycke vid skriftlig biståndsansökan. I annat fall ska den enskildes muntliga samtycke alltid dokumenteras i akten.

4 EKONOMISKT BISTÅND

Ekonomiskt bistånd är uppdelat i två delar: riksnorm och livsföring i övrigt.

4.1 Riksnorm

Varje år fastställer regeringen riksnormen genom en ändring i Socialtjänstförordningen. Riksnormen är uppdelad i personliga och gemensamma kostnader. De personliga kostnaderna består av livsmedel, kläder och skor, lek och fritid, hygien samt barn- och ungdomsförsäkring. I de gemensamma kostnaderna ingår förbrukningsvaror samt dagstidning, och telefon (Riksnormen bifogas i bilaga 1). Riksnormens belopp är även uppdelade på olika hushållstyper och åldersintervaller. Beloppen ska täcka kostnader för de produkter som behövs i ett hushåll för att den enskilde ska kunna klara vardagens behov. Beräkningarna av riksnormen innehåller ett visst sparutrymme för inköp eller ersättning av sällanköpsprodukter.

- **Livsmedel**

Utgångspunkten är en näringsmässigt fullvärdig och varierad kost enligt Livsmedelsverkets näringsrekommendationer. Det förutsätts att all mat tillreds hemma. För ensamhushåll beräknas en något högre kostnad med hänsyn till att det kan bli dyrare med mindre förpackningar.

I Götene kommun görs ingen sänkning av beloppen för att barn äter lunch i förskola eller skola.

- **Kläder och skor**

Avser behovet av kläder och skor för olika årstider och väder avseende både vardag, fritid och något festligare tillfällen. Det ingår även kostnader för en del tillbehör som väska, klocka och paraply. Utgångspunkten är normalt slitage på kläder och skor.

- **Lek och fritid**

Avser kostnader för vanliga fritidsaktiviteter både inomhus och utomhus samt viss motion och kultur. Även kostnad för mobiltelefon ingår.

- **Hygien**

Avser kostnader för den personliga hygien så som tvål, tandkräm, blöjor, mensskydd, receptfri egenvård och hårklippning, rakapparat, m.m. Även receptfria läkemedel samt läkemedel som ej omfattas av högkostnadsskyddet ingår. Preventivmedel ingår ej.

- **Barn och ungdomsförsäkring**

Kostnader för premie för grupp- eller individuell försäkring som gäller för sjukdom och olycksfall.

- **Förbrukningsvaror**

Här ingår kostnader för skötsel och vård av bostaden exempelvis disk- och tvättmedel samt kostnader för toalett- och hushållspapper, batterier, glödlampor samt skötsel av kläder och skor.

- **Dagstidning, telefon, TV-avgift**

Här ingår kostnaden för en helårsprenumeration på en dagstidning, abonnemangs- och/eller samtalsavgifter för telefonsamtal inom Sverige.

4.2 Förhöjning av normen

Om det i ett enskilt fall finns särskilda skäl kan ekonomiskt bistånd enligt norm beräknas till en högre nivå, enligt 4 kap. 3 § andra stycket Socialtjänstlagen. Det gäller när någon har förhöjda kostnader för en eller flera av de budgetposter som ingår i riksnormen och om dessa kostnader inte täcks av annan ersättning som handikappersättning eller vårdbidrag. Bistånd till förhöjda kostnader bör ses som restriktiva och ska endast i undantagsfall beräknas till en högre nivå. Särskilda skäl för bistånd till förhöjda kostnader kan exempelvis vara:

- om den enskilde av medicinska skäl har behov av dyrare kost. Detta ska alltid styrkas med läkarintyg. Tillägg kan göras för viss fördyrad kost enligt Konsumentverkets beräkningar av förhöjda matkostnader vid olika kostbehov
- om det är en förutsättning för att barn ska kunna delta i fritidsaktiviteter
- om det är en förutsättning för att en förälder ska kunna ha umgänge eller kontakt med sitt barn i en rimlig omfattning och därför har extra utgifter för exempelvis lek samt telefon
- om den enskilde har ett tillfälligt och visst behov av kläder och skor
- om den enskilde har tillfälligt höga kostnader för exempelvis livsmedel, kläder och skor eller telefon, som beror på att han eller hon är eller har varit utsatt för våld eller andra övergrepp av närstående eller för något annat brott.

4.2.1 Umgängeskostnader

Umgängeskostnader beviljas för icke hemmavarande barn med normalt sex dagar per månad vilket motsvarar varannan helg. Vid mer vistelse hos umgängesföräldern bör ett umgängesavtal vara undertecknat, alternativt domstolsbeslut finnas. Umgängeskostnaderna beräknas genom att räkna ut riksnorm per dygn för barnet i fråga. Detta inkluderar även gemensamma hushållskostnader.

På sommaren och vid större helger får antalet dagar anpassas till överenskommelse mellan föräldrarna om den är skälig. Bistånd till umgängeskostnader för perioder som överstiger fem sammanhängande dygn eller totalt sex dygn under månaden förutsätter att Försäkringskassan meddelas. Sådan längre vistelse hos den underhållsskyldige ska påverka underhållsstödet som vårdnadshavaren får.

Vid gemensam vårdnad när barnet bor växelvis hos båda föräldrarna ska normalt inkomster och utgifter som rör barnet delas lika mellan föräldrarna och halv månadsnorm för barnet räknas in i den biståndssökande förälderns normberäkning.

4.3 Reducerad norm

Om det finns särskilda skäl kan riksnormen enligt 4 kap. 3 § Socialtjänstlagen beräknas till en lägre nivå. Den enskilde kan beviljas reducerad norm om han eller hon hamnat i en akut nödsituation och tillfälligt är i behov av ekonomiskt bistånd för att reda upp detta eller om den enskilde inte har vissa kostnader för poster som ingår i riksnormen eller dessa är lägre än riksnormen exempelvis vid vårdvistelse.

Om behovet av reducerad norm är återkommande bör orsak till detta utredas. Exempelvis kan undersökas huruvida den sökande har medicinska eller sociala problem som medför svårigheter att ta eget ansvar för sin situation. Vid upprepat behov av akut nöd hos barnfamiljer bör ställning tas till huruvida föräldraförmågan är tillförlitlig utifrån barnets grundläggande behov av bostad, mat och grundtrygghet.

Till personer som befinner sig i förvirringstillstånd eller vars missbruk är pågående och där man befarar att beviljat bistånd inte går till rätt ändamål, kan möjlighet ges till uppdelade utbetalningar av ekonomiskt bistånd för att minska risken för att akut nödsituation uppstår. Den enskilde kan även ansöka om förmedling av egna medel via socialnämnden.

4.4 Ekonomiskt bistånd

Ekonomiskt bistånd utöver riksnormen kan lämnas för skäliga kostnader för ett antal andra behovsposter. Dessa behovsposter är boende, hushållsel, hemförsäkring, arbetsresor, medlemskap i fackförening och arbetslöshetskassa samt bredband och barnomsorg. Bistånd till dessa poster beviljas efter individuell prövning till faktisk kostnad om behov föreligger och kostnaden bedöms som skälig.

- **Boende**

Utgångspunkten vid bedömning av skälig kostnad och boendestandard ska vara vad en låginkomsttagare i Götene kommun normalt har möjlighet att bekosta. Behovsprövningen ska omfatta både boendekostnad och bostadsstorlek. Se vidare specifikt avsnitt. Hyresavtal samt aktuell hyresavi ska uppvisas.

- **Hushållsel**

Bistånd ska normalt beviljas till den enskildes faktiska elkostnader om de bedöms vara skäliga. Vid bedömning av skälig förbrukning för hushållsel kan vägledning hämtas från Konsumentverket. Aktuell faktura för el ska uppvisas.

- **Hemförsäkring**

Bistånd till hemförsäkring beviljas till skälig kostnad. Vägledning avseende kostnader kan hämtas vid Konsumentverkets beräkningar av genomsnittskostnad för hemförsäkring i olika hushållstyper. I de fall den sökande har års- eller halvårsinbetalningar ska den enskilde uppmanas begära månads- eller kvartalsinbetalning. Avtal på hemförsäkringen samt aktuell faktura ska uppvisas.

Alla som är folkbokförda på en adress omfattas av lägenhetsinnehavarens hemförsäkring. Det gäller personer som har någon form av hushållsgemenskap med lägenhetsinnehavaren, till exempel unga vuxna som bor kvar hemma hos

föräldrarna, syskon eller kamrater som delar lägenhet. Inneboende utgör undantag och ska uppmanas ordna med egen hemförsäkring.

- **Arbetsresor**

Sökande som är i behov av busskort för arbetsresor (har arbete, söker arbete eller deltar i arbetsmarknadspolitisk åtgärd eller dylikt) kan beviljas ekonomiskt bistånd till busskort. Skälig kostnad för arbetsresor bör i regel motsvara kostnaden för ett kommunkort om arbetet är inom kommungränsen eller flerkommunkort för resor inom grannkommunerna. I det fall då den enskilde är i behov av ersättning för arbetsresor vid ett fåtal tillfällen kan kostnad för enkelbiljett eller kontoladdningskort beviljas. Kvitto på inköp ska redovisas.

Om den enskilde deltar i arbetsmarknadspolitisk åtgärd via Arbetsförmedlingen ska den enskilde i första hand ansöka om ersättning för arbetsresor hos Arbetsförmedlingen. Ersättningen utgör då ett maxbelopp varvid det kan vara aktuellt för den enskilde att ansöka om ekonomiskt bistånd för resterande kostnad. Detta är vanligtvis egenavgiften om 815 kronor.

Om sökande behöver bil för att komma till sitt arbete, för att aktivt kunna söka arbete eller för att kunna delta i andra arbetsskapande åtgärder som kommunens arbetsmarknadsenhet eller Arbetsförmedlingen anordnar, kan ekonomiskt bistånd beviljas för resor med bil. Bistånd till arbetsresor med bil bör godtas om allmänna kommunikationer saknas, turtätheten är starkt begränsad eller den sökande har oregelbundna arbetstider eller lider av sjukdom eller funktionshinder. Skäliga kostnader för arbetsresor med bil godkänns i enlighet med Skatteverkets reseersättning, för närvarande om 18,50 kronor/mil.

- **Avgift till fackförening och arbetslöshetskassa**

Bistånd till avgift till fackförening eller arbetslöshetskassa ska beviljas med det belopp som gäller för den organisation den sökande tillhör. Den sökande ska dock uppmanas att undersöka möjligheten till reducerad avgift. I de fall den sökande har års- eller halvårsinbetalningar ska den enskilde uppmanas begära månads- eller kvartalsinbetalning. Faktura för aktuell fackföreningsavgift ska uppvisas.

- **Bredband**

Bredband beviljas med maximalt 250 kronor per månad.

- **Barnomsorg**

Bistånd till avgift för förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg ska beviljas sökande som uppbär ekonomiskt bistånd eller har inkomster i nivå med ekonomiskt bistånd. Detta gäller även enskilt anordnad verksamhet om avgiften är i nivå med kommunens. I Götene kommun tillämpas avgiftsbefrielse vid löpande behov av ekonomiskt bistånd, vilket ombesörjs av socialsekreteraren. Avgiftsbefrielsen beviljas med en period om fyra månader vilket sedan kan omprövas och förlängas.

5 BOENDE

När bistånd till boende utges ska både boendekostnad och boendestandard beaktas.

5.1 Boendekostnader

Skälig boendekostnad är vad en låginkomsttagare i Götene kommun har möjlighet att bekosta.

Vägledande riktlinjer gällande högsta godtagbara boendekostnad (inklusive driftkostnad och exklusive hushållsel) i Götene kommun:

1-2 vuxna: 5 400 kronor/månad

1-2 vuxna och 1 barn: 6 700 kronor/månad

1-2 vuxna och 2 barn: 7 200 kronor/månad

1-2 vuxna och 3 barn: 8 200 kronor/månad

Bedömning har gjorts utifrån hyresnivån hos större bostadsföretag i kommunen samt Försäkringskassans föreskrifter.

Undantag från den högsta godtagbara boendekostnaden kan göras om det föreligger särskilda skäl för det. Ett sådant undantag kan vara om den enskilde på grund av funktionshinder är i behov av en anpassad bostad. Ett annat skäl kan vara att boende till högsta godtagbara boendekostnad eller under denna nivå ej går att finna för tillfället och situationen bedöms som akut.

Avgift för medlemskap i hyresgästförening och tillval godtas ej. Undantag ska göras för obligatoriska avgifter som den enskilde inte kan påverka exempelvis parkeringsplats eller garage som inte går att hyra ut eller tillval av balkong som antingen en tidigare hyresgäst gjort eller den biståndssökande själv innan behovet av bistånd uppstod eller kunde förutses.

Vid ett kortvarigt biståndsbehov bör socialnämnden i regel godta den faktiska boendekostnaden. Med kortvarigt avses en period om maximalt tre sammanhängande månader. Vid längre behov av försörjningsstöd och oskäligt hög boendekostnad ska den enskilde uppmanas att sänka boendekostnaden eller byta till en billigare bostad. Innan den enskilde ställs inför kravet att byta bostad ska följande skäl mot byte av bostad eller bostadsområde beaktas:

- om det finns risk att ett byte medför negativa sociala konsekvenser
- om en barnfamilj genom en flytt skulle tvingas bryta upp från barnomsorg, skola och socialt nätverk
- om den enskilde till följd av funktionsnedsättning, sociala problem eller medicinska skäl har ett stort behov av kontinuitet i det sociala nätverket eller den fysiska miljö som hänger samman med det nuvarande boendet
- om bostaden är anpassad till den enskildes funktionsnedsättning
- om den enskilde har begränsad möjlighet att bli godkänd som hyresgäst exempelvis vid arbetslöshet eller betalningsanmärkning

Om socialtjänsten kommer fram till att den enskilde ska uppmanas förändra sin boendesituation ska skäligt rådrum ges för att genomföra flytten eller på annat sätt sänka boendekostnaden. Skäligt rådrum är fyra månader.

Om den enskilde har oskäligt hög boendekostnad och har uppmanats att förändra sin boendesituation men avstår från detta ska bistånd till boendekostnaden nedsättas i nivå med vägledande riktlinjer för högsta godtagbara boendekostnad.

Om den enskilde är aktuell för ekonomiskt bistånd och har ett önskemål om att flytta till ett dyrare boende bör socialnämnden ge bistånd beräknat på den nya boendekostnaden under förutsättning att flytten är nödvändig för att den enskilde ska uppnå en skälig levnadsnivå. Det kan exempelvis gälla:

- om det finns medicinska eller starka sociala skäl som styrker behovet av flytt
- om det finns stora personliga motsättningar mellan hushållsmedlemmarna
- om bostadens standard inte är skälig vad avser fysisk miljö och utrustning
- om ett vuxet barn genom att bo kvar i föräldrahemmet förhindras att leva ett normalt vuxenliv och bli självständig
- om det enskilde måste flytta till följd av att han eller hon är eller har varit utsatt för våld eller andra övergrepp av närstående eller för något annat brott
- vid trångboddhet. För bedömning av trångboddhet är utgångspunkten skälig boendestandard, se vidare under avsnittet boendeformer

5.2 Boendeformer

Skälig boendestandard bedöms utifrån storleken på bostaden. Vägledande för skälig boendestandard är ett rum per person exklusive kök eller kokvrå. Bostaden bör, utom för ensamstående utan barn, ha sovrum utöver vardagsrum och kök. Två barn bör kunna dela sovrum. Med beaktande av stigande ålder och personlig integritet bör barn emellertid inte behöva dela sovrum. Om familjen består av fler än tre barn och/eller om särskilda skäl exempelvis medicinska eller sociala föreligger ska en individuell bedömning göras. Socialnämnden bör även ta hänsyn till barns behov av utrymme hos den förälder där barnet enbart vistas under umgängestiden. Vuxna som inte är sammanboende bör inte behöva dela sovrum.

Vid alla boendeformer ska den enskilde och dennes familj vara folkbokförda på boendeadressen. Undantag kan exempelvis vara umgängesbarn.

5.2.1 Hyresrätt – lägenhet

Socialnämnden bör vid beräkning av den faktiska boendekostnaden för en hyreslägenhet beakta hyran inklusive uppvärmning och obligatoriska avgifter.

5.2.2 Bostadsrätt eller egen fastighet

Bostadsrätt eller egen fastighet kan vara en realiserbar tillgång som genom försäljning kan ge inkomster till försörjningen. Om biståndsbehovet väntas bli kortvarigt (högst tre månader) eller om bostadsrätten eller fastigheten är belånad på sådant sätt att det inte kan bli något överskott vid en försäljning och

månadskostnaden är rimlig, ska inte krav på försäljning ställas. Endast om det blir ett överskott som kan användas till försörjningen bedöms en försäljning vara skälig.

Som boendekostnad för bostadsrätt räknas månadsavgiften till bostadsrättsföreningen, uppvärmningskostnad och ränta på lån för lägenheten. I boendekostnad för egen fastighet räknas ränta på lån samt eventuella driftkostnader exempelvis vatten, uppvärmning, sophämtning, fastighetsförsäkring och tomträttsavgäld.

Vid innehav av bostadsrätt eller egen fastighet räknas endast ränta på lån som tagits för förvärvet av bostaden. Har bostaden belånats i syfte att förvärva andra kapitaltillgångar som till exempel bil eller båt, ska räntekostnaden för dessa lån inte räknas in i boendekostnaden. Inte i något fall ska amortering på lån räknas in i boendekostnaden då den utgör kapitalbildning. Observera att sökande med lån på bostad alltid ska uppmanas söka skattejämkning för räntekostnaden.

5.2.3 Andrahandsboende

Om lägenheten hyrs i andrahand, bör socialnämnden godta den hyra som lägenhetsinnehavaren och andrahandshyresgästen har avtalat under förutsättning att den är skälig. Ett andrahandskontrakt ska uppvisas som ska vara godkänt av hyresvärden/fastighetsägaren.

För andrahandsboende gäller samma regler som vid förstahandskontrakt. Socialnämndens uppgift är dock att bedöma hyreskostnaden i sig tillsammans med behovet av bostad och inte skäligheten av vad lägenhetsinnehavaren eventuellt tjänar på sin uthyrning. Förstahandshyresgästens hyresavtal eller kostnad ska inte utredas. Är hyran högre än kommunens högsta godtagbara boendekostnad och bostandsbehovet bedöms vara långvarigt, ska sökanden på samma sätt som vid förstahandskontrakt uppmanas sänka sina boendekostnader, om det inte finns särskilda skäl för en fördyrad boendekostnad.

5.2.4 Inneboende

Vid beräkning av den faktiska boendekostnaden för inneboende bör socialnämnden beakta vad bostadsinnehavaren och den inneboende avtalat, om kostnaden är skälig. Hyran för inneboenderum ska bedömas utifrån vad den sökande disponerar över.

5.2.5 Delad bostad

När den enskilde delar bostad med en eller flera ska den faktiska boendekostnaden delas på antal boende i hushållet.

5.2.6 Vuxet hemmaboende barn

Med vuxet hemmaboende barn avses barn som efter fyllda 18 år bor kvar i föräldrahemmet men som föräldrarna inte är underhållsskyldiga för. Huvudregeln är att vuxna hemmaboende barn inte har rätt till bistånd till del av familjens

boendekostnader om det inte föreligger särskilda skäl. Rätt till bistånd kan föreligga i undantagsfall:

- om föräldrarna på grund av att det vuxna barnet bor kvar har en högre boendekostnad än de annars skulle ha haft, antingen genom att tvingas behålla en stor bostad eller genom att helt eller delvis mist rätten till bostadsbidrag/bostadstillägg. Bostadsbidrag bortfaller när den unge fyller 18 år eller avslutar gymnasiet. Hyresdel för den unge kan beviljas med samma summa som motsvarar vad föräldern förlorat i bostadsbidrag/bostadstillägg på grund av att det vuxna barnet bor kvar hemma,
- om det vuxna barnet tidigare har betalt hemma och inte har rätt till studiestöd, detta ska styrkas exempelvis genom hyreskontrakt för inneboende och/eller kontoutdrag,
- om det vuxna barnet har bott ifrån familjen under en period och flyttar hem igen,
- om det gäller vuxna personer som bor kvar i föräldrahemmet och som föräldrarna inte har försörjningsskyldighet för gäller som huvudregel olika beräkningsgrunder för rätt till bistånd till boendekostnaden beroende på vilken part som ansöker om bistånd. För det vuxna barnet, upp till 29 årsålder, räknar vi andelar, då de anses ha hushållsgemenskap (se socialstyrelsens handbok 2021),
- hemmaboende vuxna barn vars familj uppbär ekonomiskt bistånd förväntas betala sin del av boendekostnaden.

5.2.7 Flytt till eget boende

Huvudregeln är att unga vuxna är tillförsäkrade en skälig levnadsnivå i föräldrahemmet. Det finns ingen övre gräns för hur länge man kan anse att det är skäligt att bo kvar i sitt föräldrahem. Så länge den enskilde inte är självförsörjande bedöms det inte vara skäligt att flytta till eget boende.

Undantag från huvudregeln kan göras om fortsatt kvarboende medför oskäliga sociala konsekvenser. Detta kan exempelvis vara omfattande konflikter och trångboddhet.

5.2.8 Övriga boendeformer

Med övriga boendeformer menas exempelvis tredjehandskontrakt, campingboende, hyra av stuga, husvagn eller båt, inneboende hos kamrat som bor i andrahand, etcetera. Bistånd till boendekostnader ska i dessa fall prövas mycket restriktivt och beviljas endast om den sökande har mycket stora svårigheter att få annat boende och socialnämnden inte kan erbjuda annat alternativ. Socialnämnden bör vid övriga boendeformer beräkna den faktiska boendekostnaden efter omständigheterna i varje enskilt fall. För personer som saknar permanent bostad bör kostnaden för magasinering av egna tillhörigheter under skälig tid ingå i den faktiska boendekostnaden.

5.3 Bistånd som utges till boende

Bistånd till boende kan beviljas om det föreligger särskilda skäl. Den enskilde ska dels vara helt bostadslös eller ha styrkt behov av att byta boende, dels ska han

eller hon ha speciella svårigheter att på egen hand skaffa bostad. Det är inte tillräckligt att man har allmänna svårigheter att anskaffa en bostad utan det ska vara frågan om speciella svårigheter som följer av att man tillhör en socialt utsatt grupp av människor.

5.3.1 Borgen

Tidigare har socialnämnden beviljat bistånd till borgen. Det är beslutat av socialnämnden i Götene kommun att borgen inte längre ska beviljas som en insats. Undantag från detta generella beslut görs ibland då den enskilde fortsatt har rätt att ansöka om insats borgen och få sin ansökan/rätt till bistånd prövad. Beslut avseende borgen fattas med stöd av 4 kap 1 § Socialtjänstlagen. Beslut fattas av nämnden. De personer som sedan tidigare har beviljats borgen gäller avtalet tills dess att det upphör och/eller sägs upp. Under tiden för borgensåtagandet ska socialnämnden genomföra regelbundna hembesök. Den enskilde ska hänvisas till att söka lägenhet på egen hand samt undersöka möjligheten att använda sig av en borgensman inom det personliga nätverket.

5.4 Hyresdeposition

För att den enskilde ska få möjlighet att få ett eget hyreskontrakt kan socialnämnden bevilja bistånd i form av hyresdeposition. Hyresdeposition innebär att socialnämnden går in och deponerar ett belopp i förskott med förbehållet att beloppet ska återbetalas socialnämnden i samband med en utflytt i en framtid, förutsatt att hyresgästen har skött sina betalningsåtaganden. Hyresdeposition kan beviljas både inom Götene kommun samt vid flytt till annan kommun. Hyresdeposition kan beviljas upp till tre månadshyror. Beslut om hyresdeposition beviljas enligt 4 kap. 2 § Socialtjänstlagen.

5.4.1 Akut/Tillfälligt boende

Socialnämnden kan bevilja bistånd till akut/tillfälligt boende om den enskilde (saknar tak över huvudet för natten). Den enskilde kan då erbjudas boendelösning i form av akutplats på Nygården, Akutplatsen beviljas i regel för en natt i taget. Om plats finns ledig på Nygården beviljas andra former så som vandrarhem, hotell eller socialnämndens jourlägenhet enbart i särskilda fall utifrån individuell bedömning. Syftet är att den enskilde under vistelsen i det tillfälliga boendet ska undersöka möjligheter till en mer permanent bostad. Beslut om akut eller tillfälligt boende beviljas enligt 4 kap. 1 § Socialtjänstlagen.

5.5 Hushållstyper

Som medlemmar i hushållet bör räknas:

- makar
- registrerade partner enligt lagen (1994:117) om registrerat partnerskap
- sambor enligt sambolagen (2003:376)
- barn och ungdomar under 21 år som föräldrarna är försörjningsskyldiga för.

5.5.1 Sammanboende med hushållsgemenskap

Det finns två typer av sammanboende med hushållsgemenskap. Den ena typen är vuxna som lever under äktenskapsliknande förhållanden. Mellan dessa gäller hushållsgemenskap som innebär ett ömsesidigt ansvar för alla kostnader i hushållet. En gemensam ansökan och bådaskammanräknade inkomster ska ligga till grund för beräkning av biståndsbehov. Det innebär exempelvis att om någon av dem har inkomster får han eller hon även stå för sin sambos kostnader så långt inkomsten räcker. Först därefter kan eventuellt kompletterande bistånd beviljas. Om socialnämnden gör en separat beräkning på någon som lever i denna typ av hushållsgemenskap ska halva normen för makar/sammanboende användas och hälften av övriga gemensamma utgifter räknas in i månadsbehovet. Den andra typen av hushållsgemenskap är mer begränsad. Det gäller personer som bor ihop och delar vissa kostnader men inte har ekonomiskt ansvar för varandra, exempelvis vuxna barn som bor hemma (och har haft utgifter för boendet tidigare) (se punkt 5.2.6 ovan avseende vuxet hemmaboende barn) eller vänner som delar lägenhet. Där räknas personen enligt ensamstående norm, del av gemensamma hushållskostnader samt delkostnader för hyra, el och andra godtagbara kostnader.

Hushållsgemenskap gäller normalt från den dag sammanflyttning sker. Hushållsgemenskap kan även gälla innan sammanflyttning sker exempelvis när ett par väntar barn eller då de sökt och stått i kö för att få bostad tillsammans.

Hushållsgemenskap gäller tills dess att parterna flyttar isär. Under vissa förhållanden, se nedan, om gifta men ej sammanboende, gäller den även efter parterna flyttat isär.

5.5.2 Gifta men ej sammanboende

Gifta makar är enligt lagstiftning försörjningspliktiga gentemot varandra. Försörjningsplikten kvarstår även om makarna har skilda hushåll. Prövningen av ekonomiskt bistånd ska utgå från denna princip om ömsesidig försörjningsplikt. Den gemensamma inkomsten ligger till grund för bedömning av bistånd och hänsyn ska inte tas till fördyrade omkostnader på grund av skilda hushåll. Även under betänketid vid skilsmässa är makar försörjningspliktiga gentemot varandra och gemensamma barn oavsett hur de väljer att bo.

Endast om det är uppenbart olämpligt att makarna har gemensam ekonomi eller då någon av makarna vägrar eller är oförmögen att ta sitt ansvar för resten av familjen ska principen om gemensam försörjningsplikt frångås. Undantag kan naturligtvis även göras vid akuta nödsituationer.

5.5.3 Barn och ungdomar under 21 år

Barn och ungdomar bör räknas som medlemmar i hushållet, både där de stadigvarande bor och där de vistas under umgängestid. Socialnämnden bör beräkna kostnader efter det antal dagar barnet eller ungdomen vistas hos respektive förälder.

Föräldrarna har enligt föräldrabalken försörjningsskyldighet för ungdomar i åldern 18-20 år som går i grundskola, gymnasieskola eller annan jämförlig

grundutbildning. Den unge bedöms då ingå i föräldrarnas hushåll. Försörjningsplikten enligt föräldrabalken gäller till dess gymnasiestudierna avslutas eller den unge fyller 21 år, oavsett om den unge bor hemma eller i eget boende.

Vid biståndsprövning ska socialnämnden normalt inte ta hänsyn till den extra kostnad det innebär att gymnasiestuderande ungdom har eget boende. Undantag ska göras endast om det finns synnerliga skäl till att den unge inte kan bo kvar hemma.

I möjligaste mån ska den unge ingå i föräldrarnas hushåll men ibland kan det finnas skäl att se honom eller henne som ett eget hushåll. Även i det senare fallet ska om möjligt föräldrarnas ekonomi och förmåga att bidra till den unges kostnader utredas. Om föräldrarna till ett barn eller skolungdom, som har fyllt 18 år men inte 21 år, inte fullgör sin underhållsskyldighet och om socialnämnden inte kan förmå dem till det, bör nämnden överväga att ge ekonomiskt bistånd direkt till barnet eller skolungdomen utifrån ålder och mognad. Om ett barn eller skolungdom på egen hand ansöker om ekonomiskt bistånd bör nämnden överväga att bortse från föräldrarnas underhållsskyldighet i de fall barnet eller skolungdomen är utsatt för våld eller andra övergrepp av närstående eller har bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående vuxna. Att utan medgivande från vårdnadshavaren bistå barnet ekonomiskt bör dock vara en åtgärd som endast bör användas i undantagsfall.

Sociala förmåner som underhållsstöd och barnbidrag eller studiebidrag ska alltid komma den unge till godo. Möjligheten att utse en god man kan beaktas om den unges intressen särskilt behöver bevakas. Om den unge fyllt 16 år kan han eller hon själv ansöka om god man.

5.5.4 Underårig som bildat familj

Föräldrar har kvar sitt försörjningsansvar för underårigt barn även om den underåriga själv blir förälder. Föräldrarna har däremot inget försörjningsansvar för sitt barnbarn. Vid giftermål övertar make försörjningsplikten för underårig eller gymnasiestuderande upp till 21 år. Om maken inte kan fullgöra sin försörjningsplikt (primär försörjningsplikt) har den underåriges föräldrar försörjningsplikt (sekundär försörjningsplikt).

5.5.5 Inneboende

De som är inneboende bedöms i regel inte leva i en hushållsgemenskap med bostadsinnehavaren, det kan dock förekomma hushållsgemenskap om de har relation till varandra men att de inte är försörjningsskyldiga för varandra. Om de bedöms ha hushållsgemenskap medräknas del av gemensamma hushållskostnader. Biståndet ska beräknas enligt vanlig norm för ensamstående.

6 BISTÅND LIVSFÖRING I ÖVRIGT

I livsföring i övrigt ingår allt som inte är direkt ekonomiskt bistånd, men som den enskilde är i behov av för att uppnå skälig levnadsnivå. Ekonomiskt bistånd täcker alla regelbundet återkommande kostnader medan livsföring i övrigt innebär mer tillfälliga eller sällan förekommande behov. Om den enskilde inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt, kan den enskilde få ekonomiskt bistånd för sin livsföring i övrigt. Vid bedömningen ska hänsyn tas till om den enskilde har ett kortvarigt biståndsbehov (max 3 månader) eller långvarigt biståndsbehov. Vid kortvarigt biståndsbehov kan möjlighet finnas att den enskilde inom en rimlig tid har möjlighet att själv bekosta det som inte är akut. Nedan anges några av de vanligt förekommande kostnaderna som ingår i bistånd för livsföring i övrigt.

6.1 Läkarvård och medicin

Omfattar avgift vid läkarbesök och läkarföreskriven medicin och behandling som ingår i högkostnadsskyddet. Biståndet kan omfatta till exempel besök hos distriktssköterska, sjukgymnast, psykolog eller annan öppenvårdsbehandling.

- Högkostnadsskydd för sjukvård är 1 200 kronor inom en period på 12 månader.
- Högkostnadsskydd för medicinkostnader är 2 400 kronor.
- Faktureringsavgift från vårdgivare ingår ej.

Kostnad för psykoterapi som ges av landstingets hälso- och sjukvård räknas som godtagbar kostnad. Bistånd beviljas till patientavgift upp till högkostnadsskyddet. Bistånd till annan form av psykoterapi beviljas endast om särskilda skäl föreligger.

Kostnad för alternativ medicinsk behandling kan endast beviljas om den offentliga sjukvårdens resurser är uttömda och särskilda skäl föreligger.

Kostnad för preventivmedel beviljas vid uppvisande av kvitto.

6.2 Avgift för sjukhusvård

Ekonomiskt bistånd bör utgå till kostnader för sjukhusvistelse. Vårdavgift för sjukhusvård avser att täcka kostnader för kost och logi. Kostnader för mat ingår i ekonomiskt bistånd och det beviljas således efter avdrag för matnorm.

6.3 Sjukresor

Ekonomiskt bistånd bör utgå till skäliga kostnader för resor som är nödvändiga för att vården ska kunna genomföras.

6.4 Tekniska hjälpmedel

Bistånd beviljas efter sedvanlig ekonomisk prövning till egenavgiften för läkarföreskrivna hjälpmedel till exempel hörapparat, batterier till hjälpmedel, etcetera. om behovet inte kan tillgodoses via Västra Götalandsregionen eller Försäkringskassan.

6.5 Tandvård

Socialnämnden bör ge ekonomiskt bistånd till skäligen kostnader för tandvård.

6.5.1 Akut tandvård

Med akut tandvård avses lindrande behandling vid svåra smärtstillstånd exempelvis då smärtan orsakas av kariesskador, akuta infektionstillstånd i tänder och deras omgivning eller tandskador i samband med olycksfall. Det innefattar även vård som syftar till att avhjälpa akuta tillstånd som medför betydande obehag exempelvis då obehaget orsakas av en avbiten tand, förlust av en eller flera tänder genom olycksfall eller tandlossningssjukdom, en lossnad krona eller broprotes eller skador på avtagbar protes eller förlust av sådan protes. Exempel på behandling kan vara tandutdragning, akut rotbehandling, temporära fyllningar, enstaka fyllningar för att undanröja värk samt proteser. Detta är behandling som oftast måste utföras omedelbart. Den får utföras utan kostnadsförslag i de fall ett sådant inte kan inväntas. Det ska av tandvårdsräkning eller genom kontakt med behandlande tandläkare framgå att tandvården var akut.

6.5.2 Nödvändig tandvård

Med nödvändig tandvård menas de vårdinsatser som är nödvändiga för att uppnå godtagbar tandstatus och tuggkomfort. Hit räknas även förebyggande åtgärder mot karies och tandlossning. Avgift för narkos eller annan motsvarande smärtlindring kan ingå i tandvårdskostnaden om behovet är styrkt. Tandläkare ska precisera detta behov i ett intyg eller kostnadsförslag. Kostnaden för tandläkarens undersökning i samband med kostnadsförslaget ska inkluderas i biståndet.

Nämnden bör i regel grunda sin bedömning på behandlande tandläkares val av åtgärd och vad denne anser vara nödvändig tandvård. Förutom rent medicinska aspekter bör socialnämnden beakta de sociala konsekvenser som kan uppstå vid utebliven tandvård.

Nämnden bör väga in om biståndsbehovet beräknas bli kort- eller långvarigt. Bistånd till nödvändig tandvård kan beviljas personer som är långvarigt försörjningsstödsberoende (det vill säga 10 månader) och som inte inom rimlig tid förväntas bli självförsörjande.

Kostnadsförslag ska alltid föreligga ett beslut om bistånd. Detta beslut ska vara tidsbegränsat utifrån behandlingens omfattning, vanligt är tre månader. Om det anses föreligga längre tid för behandling får tandläkaren påvisa detta behov. Den enskilde får sedan kontakta tandvården och boka in tid för behandling. Eftersom

behovet av bistånd prövas månadsvis kan socialnämnden kräva att den biståndssökande inkommer med månadsräkningar från tandläkaren. Beslut om bistånd fattas sedan efter sedvanlig prövning enligt socialtjänstlagen. Om den enskilde ej är berättigad ekonomiskt bistånd för aktuell månad är hen själv ansvarig för att betala sin faktura.

6.6 Glasögon eller kontaktlinser

Den sökande ska uppvisa intyg/kostnadsförslag från ögonläkare eller legitimerad optiker som styrker behovet av glasögon och vad som ingår i begärt pris. Skälig kostnad för glasögon är ofta de paketpris som de flesta optiker erbjuder.

Om medicinskt behov av till exempel särskild slipning eller behandling av glaset finns, ska det framgå av intyget. Den extra kostnaden ska godtas om speciell slipning eller behandling är det enda alternativet för att korrigera sökandens synfel. Kostnad för kontaktlinser ska godtas om det är det enda alternativet för sökanden och behovet är styrkt med läkarintyg.

Om en person som betalar hemtjänstavgift ansöker om bistånd till glasögon ska de i första hand uppmanas att ansöka om nedsättning av hemtjänstavgiften. Detsamma gäller om en person har utmätning på sin inkomst.

Vid bedömning av bistånd till glasögon bör beaktas om den sökanden innan ansökan varit självförsörjande en längre tid eller om biståndsbehovet bedöms vara kortvarigt. Den sökande har i dessa fall haft eller har möjlighet att bekosta glasögon på egen hand.

6.7 Hemutrustning

Socialnämnden bör ge ekonomiskt bistånd till den hemutrustning som behövs för att ett hem ska fungera. Den hemutrustning som avses ska kunna tillgodose behov som till exempel matlagning, umgänge, sömn, förvaring, rengöring och rekreation. Även radio, TV och dator med internetuppkoppling bör ingå i en hemutrustning. Vid behovet av dator med internetuppkoppling bör socialnämnden särskilt ta hänsyn till behovet hos barn och ungdomar som går i skolan. Att den enskilde tidigare haft en viss standard och utrustning i sitt hem föranleder inte att rätt till bistånd föreligger för att skaffa motsvarande utrustning.

Möjligheterna till anskaffande av begagnad hemutrustning ska alltid övervägas då man förutsätter att begagnad hemutrustning är billigare.

Hembesök bör göras om det anses vara nödvändigt för att kunna utreda behovet av hemutrustning.

Det bör finnas särskilda skäl för att socialnämnden ska ge bistånd till grundutrustning av ett hem, inte enbart ekonomiska förhållanden. Exempel på särskilda skäl kan vara om bostaden är ett led i en rehabilitering, om den enskilde saknar möjligheter att förbättra sin ekonomi eller om den enskilde omgående behöver flytta till en annan bostad till följd av att han/hon är eller har varit utsatt för våld eller andra övergrepp av närstående eller för något annat brott. Det ingår i skälig levnadsnivå att ha ett hem som fungerar tillfredställande, men det finns

ingen allmän rätt för den som får en bostad och har dålig ekonomi att få ekonomiskt bistånd till utrustning av bostaden. De flesta får därför hänvisas till att klara av situationen på det sätt som människor i allmänhet gör, det vill säga genom planering, sparande, lån och gåvor från nätverket etcetera. Detta gäller särskilt för unga personer som flyttar hemifrån och som har kunnat planera för sin flytt till eget boende.

Bistånd till löpande komplettering och reparationer av befintlig hemutrustning ska vid behov beviljas till personer med mer än tre månaders behov av ekonomiskt bistånd. Prövning av behovet ska göras i förhållande till vad som kan anses vara skälig levnadsnivå och vad en låginkomsttagare i allmänhet har möjlighet att bekosta.

Om den enskilde inom kort anses kunna bli självförsörjande bör man se mer restriktivt på behov av bistånd till hemutrustning.

Nedanstående ingår i begreppet nödvändig hemutrustning:

Matlagning/Kök

- Köksbord och stolar
- Husgeråd (innefattar tallrikar, glas, bestick, grytor, kastruller, stekpanna, köksredskap, etcetera)

Umgänge

- Soffa och soffbord
- TV
- Förvaringsmöbel (byrå eller tv-bänk)

Sömn

- Säng inkl. madrass och bäddmadrass
- Täcke och kudde
- Sängkläder
- Förvaringsmöbel

Rengöring/hygien

- Dammsugare
- Städutrustning (hink och mopp)
- Handdukar

Övrigt

- Taklampor
- Gardiner inklusive gardinstång
- Dörrmatta
- Mobiltelefon

Det görs individuella bedömningar avseende ovanstående hemutrustning. Socialnämnden har vägledande kostnader för beräkning av ekonomiskt bistånd till hemutrustning som uppdateras regelbundet.

Bistånd till inköp av tvättmaskin kan beviljas om den enskilde av medicinska skäl är i behov av att tvätta mycket mer än normalt och behovet är styrkt med läkarintyg, om det föreligger fysiskt eller psykiskt handikapp som gör det omöjligt att använda fastighetens tvättstuga eller om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt, till exempel genom hemtjänst. Om behovet av tvättmaskin uppstått på grund av att fastigheten saknar tvättstuga ska sökanden i första hand hänvisas till hyresvärden eller hyresnämnden.

6.8 Spädbarnsutrustning

Socialnämnden bör ge ekonomiskt bistånd till skäliga kostnader för nödvändig spädbarnsutrustning i samband med ett barns födelse, bland annat:

- Säng med madrass, sängkläder, kudde, täcke, spjälkskydd. Säng beviljas begagnad. Övrigt (inklusive madrass) beviljas nytt
- Skötbädd med tillbehör (ej skötbord)
- Barnvagn med tillbehör. Barnvagn beviljas begagnad. Madrass, täcke, kudde och sängkläder beviljas i nyskick.
- Utrustning för bad
- Bärsele
- Bilbarnstol. Möjlighet att hyra alternativt låna bilbarnstol ska undersökas i första hand.

Biståndet prövas utifrån det faktiska behovet och sökandens egna möjligheter att skaffa nödvändig utrustning. Man bör beakta familjens möjlighet att ha planerat inköpen samt om den enskilde inom rimlig tid blir självförsörjande. I vissa fall kan det vara rimligt att räkna med en viss återanvändning av spädbarnsutrustning och kläder, om det finns syskon och ålderskillnaden inte är för stor.

Möjligheterna till anskaffning av begagnad spädbarnsutrustning avseende bland annat säng och barnvagn ska alltid övervägas då man förutsätter att begagnad spädbarnsutrustning är billigare och dessutom finns en bra lättillgänglig marknad och utbud avseende begagnad spädbarnsutrustning. Spädbarnsutrustning kan beviljas en till två månader innan barnet föds.

6.9 Flyttkostnader

Bistånd kan beviljas till sökande som har ekonomiskt bistånd eller inkomster i nivå med riksnormen om flytten är nödvändig för att den enskilde ska uppnå en skälig levnadsnivå. Det kan finnas både sociala (t ex. dödsfall, skilsmässa eller behov av en ny miljö), ekonomiska (flytten ökar möjligheten till egen försörjning genom arbete eller studier) och medicinska skäl till att en person eller familj behöver flytta för att uppnå en skälig levnadsnivå.

Utgångspunkten är att den enskilde efter egen förmåga organiserar sin flytt med hjälp av vänner och anhöriga. Den enskilde har även ett eget ansvar att planera flytten både ekonomiskt och praktiskt.

Det beviljade biståndet ska i första hand gälla hyra av släpvagn eller liten lastbil inklusive kostnader för drivmedel och försäkring. Endast om särskilda skäl finns godtas anlitan­de av flyttfirma exempelvis vid sjukdom, hög ålder eller andra skäl, till exempel trädgårdstjänst.

Ekonomiskt bistånd bör även beviljas till hyra av flyttlådor. Flyttlådor kan i vissa fall ombesörjas kostnadsfritt via exempelvis livsmedelsaffärer.

Särskilda skäl ska även finnas för bistånd till flyttning till ort i övriga Norden. Bistånd till kostnad för flytt utanför Norden beviljas inte.

Den enskilde kan vid behov beviljas ekonomiskt bistånd den första månaden i den nya kommunen.

6.10 Magasineringskostnad

För personer som saknar permanent bostad bör kostnaden för magasinering av egna tillhörigheter under skälig tid ingå i den faktiska boendekostnaden, skälig tid anses vara sex månader. Vid bedömningen ska också följande beaktas:

- Kostnaderna för magasinering i förhållande till kostnad för nyanskaffning av hemutrustning.
- Bohagets innehåll och skick.
- Konsekvenser för den enskilde vid eventuell försäljning av bohaget.

6.11 Kläder och skor

Bistånd för extra inköp av kläder och skor prövas separat utifrån den sökandes behov. Bedömning ska göras restriktivt och beviljas motsvarande ett maxbelopp om 1 050 kronor. Individuell bedömning kan göras om behovet bedöms vara större.

Flyktingar som kommer till Sverige under vinterhalvåret saknar oftast kläder som är anpassade till det svenska vinterklimatet varvid det bedöms vara skäligt att bevilja dessa personer ett engångsbelopp avseende inköp av vinterkläder och skor motsvarande ett maxbelopp om 1 050 kronor. Individuell bedömning kan göras om behovet bedöms vara större.

6.12 Julpeng

Bistånd till julpeng kan utges till barn i familjer som uppburit ekonomiskt bistånd i mer än 10 månader (långvarigt biståndsbehov). Beloppet är beräknat till 200 kronor per barn per år. Möjlighet finns att ansöka om denna kostnad i samband med jul men kan även beviljas vid andra högtider eller barnets födelsedag då hänsyn till olika kulturer bör göras. Beslut om julpeng beviljas enligt 4 kap. 2 § Socialtjänstlagen.

6.13 Umgängesresor

Båda föräldrarna har gemensamt ansvar för att barns behov av umgänge tillgodoses. Beträffande resor i samband med umgänge är praxis att föräldrarna

ska dela på resekostnaderna. Om föräldrarna tillsammans inte har råd eller inte kunnat komma överens om hur resekostnaderna ska betalas, kan bistånd till kostnad för umgängesresa beviljas. Behovsprövningen ska innefatta:

- Barnets behov av umgänge
- Båda föräldrarnas ekonomiska förutsättningar
- Skäligheten av kostnaden för resor samt antalet resor. Vid bedömningen ska hänsyn tas till vad en familj i allmänhet har råd med.

Den enskilde behöver inkomma med umgängesavtal som styrker umgänget.

6.14 Rekreation

Socialnämnden bör ge ekonomiskt bistånd till skäliga kostnader för rekreation, om det finns särskilda skäl. Det kan finnas särskilda behov av rekreation, till exempel hos barnfamiljer som under lång tid på grund av ekonomiska problem inte har kunnat få någon form av semester och hos vuxna med långvariga medicinska eller sociala problem. Om det finns barn i hushållet, bör nämnden göra en särskild bedömning av barnets behov.

Ekonomiskt bistånd till rekreation bör räcka till exempelvis en tåg- eller bussresa och logi. När det gäller barn bör biståndet räcka till kostnaden för till exempel koloni- eller lägervistelse. Bistånd kan även utgå till skälig kostnad för hyra av stuga, resa till släkting eller dylikt. När det gäller barn ska biståndet prövas utifrån barnets behov av miljöombyte, extra stödinsats och social inkludering. Kostnaden ska vara skälig i förhållande till vad barnfamiljer med låga inkomster i allmänhet har råd till. Observera att skolan inte har rätt att ta ut kostnader för aktiviteter under skoltid.

6.15 Begravningskostnader

Bistånd till begravningskostnader kan beviljas i de fall där dödsboets tillgångar inte är tillräckliga för att täcka skälig kostnad för begravning. Vid bedömning av dödsboets betalningsförmåga ska begravningskostnader gå före betalning av skulder för hyra, hushållsel, telefon, etcetera. Hänsyn ska tas till tillgångar i form av till exempel försäkringar. Rätten till bistånd bedöms utifrån dödsboets ekonomiska situation och inte dödsbodelägarnas.

Bistånd till begravningskostnad beviljas enligt 4 kap. 1 § Socialtjänstlagen.

Ekonomiskt bistånd till begravningskostnader bör motsvara kostnaderna för en begravning i Sverige och i regel inte vara högre än ett halvt prisbasbelopp. Skälig kostnad för begravning innefattar:

- Tjänster som begravningsbyrån utför. Detta inkluderar kista med dekoration, svepningsarbete, urna, representant vid begravningen, transporter och arvoden.
- Bärare vid begravningsakt
- Dödsannons 70 millimeter (standardmått) i en dagstidning.
- Gravsten/ inskription.

Tjänster som beställts utöver ovanstående betalas av beställaren.

Hänsyn bör tas till vedertagna begravningstraditioner och olika religiösa och etniska gruppers speciella önskemål om hur en begravning ska ordnas. Då begravning ska ske utomlands bör nämnden ge ekonomiskt bistånd som motsvarar kostnaden för en begravning i Sverige.

Bistånd till kostnad för begravning av minderårig prövas i förhållande till vårdnadshavarens ekonomiska situation.

6.16 Resa till begravning

Bistånd kan beviljas för resa om den avlidne är nära anhörig eller annan närstående. Med nära anhörig menas make/maka e.d., förälder, barn, syskon, mor- och farförälder och barnbarn. Med annan närstående menas person som, utan att vara nära anhörig, stått den sökande mycket nära. Kostnaden ska vara i nivå med vad en låginkomsttagare har råd till.

6.17 Kostnader i samband med anhörigs sjukdom och död

Resa gällande anhörigs sjukdom beviljas utifrån att den anhörige är allvarligt sjuk och riskerar bestående men eller är döende. Vid nära anhörigs dödsfall kan bistånd till kläder utgå, max 1 050 kr. Till blomsterdekoration utgår inget bistånd.

6.18 Advokat

I första hand ska den sökande utnyttja det rättskydd som ingår i hemförsäkringen. Detta rättskydd gäller till exempel för tvister angående vårdnad och underhåll men inte för tvister som rör äktenskapsskillnad, upplösning av samboförhållanden eller bodelning.

I vissa fall kan rättshjälp från staten beviljas om det finns behov av mer omfattande insatser av juridiskt ombud. Hjälpen prövas utifrån den enskildes ekonomi och är numera avsevärt begränsad. Ekonomiskt bistånd kan beviljas till självriskan vid rättskydd och till den kostnad som tillkommer sökanden vid statlig rättshjälp om målet gäller exempelvis familjerättsliga ärenden. Bistånd i övrigt till advokatkostnader ska endast beviljas om det finns särskilda sociala skäl, till exempel att den enskilde ska kunna skilja sig eller fullfölja sitt ärende i hyresnämnden.

6.19 Färdtjänstavgift och hemtjänst

Om behov finns av färdtjänst bör man vid beräkningen av skäligena kostnader för resor med färdtjänst beakta färdtjänstavgiften upp till högkostnadsskyddet.

Gällande hemtjänst ska möjligheten till avgiftsnedsättning alternativt avgiftsbefrielse alltid undersökas. Kan avgiftsbefrielse ej erhållas utgår bistånd till avgiften.

6.20 Återföreningsresor och återvandningsresor

Bistånd till återföreningsresor bekostas av den enskilde. Den enskilde kan undersöka möjligheten att få hjälp av Röda korset. Det gäller både för resor som den som är bosatt i Sverige gör för att leta efter anhöriga i utlandet och för anhörigas resor till Sverige.

Utländska medborgare som kommit till Sverige som flyktingar kan söka återvandningsbidrag hos Migrationsverket.

6.21 Skulder

Socialnämnden bör ge ekonomiskt bistånd till betalning av skulder endast om det är den enda möjligheten för den enskilde att uppnå skälig levnadsnivå. Nämnden bör ge bistånd till skulder efter en individuell prövning och när det enligt nämndens bedömning skulle få allvarliga sociala konsekvenser för den enskilde om skulden inte betalas. Det kan till exempel gälla skulder för boendekostnader eller hushållsel. Här ska barnperspektivet särskilt beaktas.

Vid el- och hyresskulder ska den enskilde i första hand undersöka möjligheterna till en avbetalningsplan med fordringsägaren. Innevarande månads hyra eller el bör inte betraktas som en skuld även om den förfallit till betalning utan bör räknas som sådan kostnad som omfattas av ekonomiskt bistånd enligt Socialtjänstlagen.

Socialnämnden bör ge ekonomiskt bistånd även till en skuld som uppstått under sådan tid då den enskilde inte har haft bistånd till kostnaden, men hade fått bistånd om han eller hon hade ansökt om detta.

Vid upprepade el- och hyresskulder ska restriktivare bedömning göras. För att undvika upprepning ska hushåll som beviljats bistånd till el- och hyresskuld så långt det är möjligt följas upp.

Bistånd till skulder som exempelvis böter, avbetalning på studielån eller banklån, underhållsstöd, kontokortskulder, privata skulder beviljas inte. Undantag görs endast om lån tagits för att undanröja en akut situation och där den sökande annars skulle ha beviljats bistånd enligt socialtjänstlagen.

Skuld för avgift för förskoleverksamhet behandlas normalt som andra skulder. Den sökande bör ha möjlighet att göra upp en avbetalningsplan. Möjligheten att avskriva skulden och bevilja avgiftsbefrielse under den tid den enskilde har ekonomiskt bistånd bör undersökas.

6.22 Id-kort och pass

Bistånd till följande id handling kan beviljas:

- Id kort utfärdat av Skatteverket
- Ett svenskt pass
- Ett svenskt nationellt id kort från polisen.
- Ett svenskt id kort eller SiS-märkt id kort utfärdat av till exempel bank, företag eller myndighet såsom exempelvis Skatteverket.

Att inneha ett id kort och kunna legitimera sig bedöms ingå i skälig levnadsnivå. Även personer under 16 år kan behöva legitimera sig och åldersgränsen för att få id kort är 13 år, enligt gällande rättspraxis. Bistånd till pass ingår generellt inte i skälig levnadsnivå utan bedöms utifrån den enskildes behov. Om kostnaden avseende id kort är samma som för anskaffning av pass är det den enskilde som själv får göra valet.

6.23 Internet

Internetanvändning har kommit att bli ett normalt förekommande och väsentligt inslag i enskildas liv. En majoritet av befolkningen har numera tillgång till internet i det egna hemmet. Myndigheter och andra samhällsaktörer, till exempel skolor, banker och arbetsgivare, förutsätter också i allt högre grad att enskilda har tillgång till internet. Det kan gälla till exempel skolelevers möjligheter att studera och göra uppgifter i hemmet samt enskildas myndighetskontakter med Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen eller Skatteverket och möjligheter att utträta bankärenden. För enskilda finns det därför numera som regel ett klart behov av att ha tillgång till internet i hemmet för att effektivt kunna ta del i samhällslivet. Detta gäller inte minst i ärenden av mer integritetskänslig natur som inte lämpligen bör utföras på datorer med internetuppkoppling på offentliga platser. Socialnämnden använder sig även av e-tjänsten Mina Sidor för att delge beslut gällande ekonomiskt bistånd som förutsätter att den enskilde har tillgång till internet.

Tillgång till internet i hemmet inkluderas inte i de behov som ska täckas av ekonomiskt bistånd. Däremot kan ekonomiskt bistånd till internet i hemmet lämnas som bistånd för den enskildes livsföring i övrigt men bara efter en individuell bedömning. Vid denna bedömning är utrymmet för att anse att en enskild får en skälig levnadsnivå även utan tillgång till internet i hemmet ”synnerligen begränsat”. Ekonomiskt bistånd kan utges utifrån en normal kostnad avseende löpande fakturor för att den enskilde ska kunna uppnå skälig levnadsnivå. Ett maxbelopp om 250 kronor godkänns varje månad.

Bredband som ingår i en telefonkostnad bedöms ingå i riksnormen. Därmed beviljas inte bredband om behovet kan tillgodoses inom befintligt telefonabonnemang eller kontantkort.

6.24 Extra bidrag vid flytt för särskilt utsatta grupper/personer

Unga vuxna som till följd av sociala skäl flyttar hemifrån och beviljas en egen bostad eller insats Heldegatans stödboende saknar oftast ett socialt nätverk som kan hjälpa dem. Detsamma gäller andra utsatta grupper som av olika anledningar inte haft en bostad på länge, exempelvis till följd av hemlöshet och frihetsberövande. I dessa fall kan det finnas skäl att bevilja den enskilde ett extra

bidrag gällande en engångssumma om max 500 kronor. Detta bidrag utgör bistånd till inköp av basmatvaror som ett tillägg till matnormen.

7 GRUPPER AV SÖKANDE

Den vanligaste gruppen av sökande är arbetslösa. I dessa fall är huvudregeln att den enskilde antingen står till arbetsmarknadens förfogande eller är sjukskriven. Nedan följer en beskrivning av de vanligt förekommande grupperna av sökande.

7.1 Arbetssökande

Följande krav ska ställas på den som är arbetssökande:

- Inskrivna på Arbetsförmedlingen
- Aktivt söka arbete inom varierande yrkesområden på såväl orten som inom pendelavstånd. Arbetssökandet ska i regel redovisas skriftligen och bifogas ansökan.
- Ta anvisat arbete förutsatt att det motsvarar den enskildes fysiska och psykiska förutsättningar
- Delta i av Arbetsförmedlingen anvisad arbetsmarknadspolitisk åtgärd
- Grundutbildning i svenska (sfi)
- Delta i andra delar av introduktionsprogram för nyanlända som syftar till att förbereda och underlätta nyanländas inträde på arbetsmarknaden
- Aktivitetsrapportera
- Tillvarata möjliga inkomster

Då den enskilde är inskriven på Arbetsförmedlingen upprättas en handlingsplan. Även Socialnämnden kan tillsammans med den sökande upprätta en handlingsplan. Det ska av handlingsplanen framgå vad socialtjänsten respektive den sökande ska bidra med för att nå syftet med egen försörjning.

Socialnämnden får enligt 4 kap. 4 § Socialtjänstlagen begära att den som inte har kunnat beredas någon lämplig arbetsmarknadspolitisk åtgärd under begränsad tid deltar i kommunal verksamhet som är kompetenshöjande. Syftet är att ge den arbetssökande större förutsättningar att få arbete och motverka långvarigt biståndsbehov. Socialtjänsten ska samråda med Arbetsförmedlingen då kommunens insatser inte ska ersätta Arbetsförmedlingens planering. Socialnämnden kan enligt 4 kap. 5 § Socialtjänstlagen ge avslag eller sänka försörjningsstödet om den enskilde utan godtagbart skäl avböjer att delta eller uteblir från verksamheten. Beslut enligt 4 kap. 4 § Socialtjänstlagen går inte att överklaga med förvaltningsbesvär. Beslut enligt 5 § går att överklaga med förvaltningsbesvär.

Arbetsförmedlingen ansvarar för att ge vissa nyanlända invandrare etableringsinsatser. Detta gäller personer som kan stå till arbetsmarknadens förfogande på minst 75 procent av en heltid. Under tiden den enskilde är inskriven i etableringsåtgärder utgår etableringsersättning från staten. Innan insatsen påbörjas samt när insatsen upphör och den enskilde saknar egen försörjning har kommunen fortsatt ansvar genom ekonomiskt bistånd.

7.2 Sjukskriven

Den enskilde ska vid sjukdom som innebär hinder för att stå till arbetsmarknadens förfogande uppvisa ett aktuellt läkarintyg. Brukligt är att den enskilde efter sju sjukdagar behöver uppvisa läkarintyg vid fortsatt sjukskrivning. Om den enskilde har varit sjukskriven under en längre tid kan det vara aktuellt att ansöka om aktivitets- eller sjukersättning. Detta förutsätter att den enskildes arbetsförmåga är utredd.

7.3 Föräldralediga

Personer som är föräldralediga men saknar tillräcklig föräldrapenning kan ansöka om ekonomiskt bistånd. Den sökande förväntas ställa sig till arbetsmarknadens förfogande när barnet fyllt ett år och då ha ansökt om plats i förskoleverksamhet i god tid.) Förälder som avslutat sin föräldraledighet har rätt till ekonomiskt bistånd i avvaktan på erbjudande om plats i förskoleverksamhet. Den sökande förväntas dock, om det finns dagar kvar, fortsätta ta ut föräldrapenning på helgerna utom fyra veckor som får sparas till det år då föräldrapenning senast kan tas ut. Individuell prövning kan också komma att göras beroende av familjens totala livssituation.

Den som har ekonomiskt bistånd i avvaktan på plats i förskoleverksamhet är skyldig att ta första anvisning av plats för att ha rätt till fortsatt bistånd. Undantag från denna princip kan göras om barn av psykiska eller medicinska skäl är i behov av särskild typ av förskoleverksamhet eller av senareläggning av inträdet i verksamheten. Behovet ska vara styrkt med läkarintyg eller av handläggare som känner familjens förhållande väl.

7.4 Företagare eller personer med frilansande yrken

Ekonomiskt bistånd beviljas generellt inte till den som är egen företagare. Aktiebolag representerar en realiserbar tillgång liksom vissa handelsbolag och enskilda firmor.

En del enskilda firmor representerar ingen tillgång och bedriver i princip ingen verksamhet. I dessa fall kan den sökande genom att avregistrera firman hos patent- och registreringsverket ställa sig till arbetsmarknadens förfogande och skriva in sig på Arbetsförmedlingen samt bli berättigad till ekonomiskt bistånd.

Undantag kan även göras i följande fall:

- Behovet av bistånd är kortvarigt (högst 3 månader), därefter ger firman åter inkomster
- Företagaren har uppburit starta-eget-bidrag från Arbetsförmedlingen under sex månader och det finns utsikter att företaget ger inkomster inom en snar framtid (högst 3 månader).

Sökande med frilansande yrken (konstnärer, författare, artister, etcetera.) har ofta F-skattsedel eftersom detta är ett krav från deras uppdragsgivare. Deras ansökan om ekonomiskt bistånd ska prövas på samma sätt som för andra hel- eller deltid-arbetslösa, det vill säga de ska vara inskrivna på Arbetsförmedling och söka tillgängliga lämpliga arbeten. Om det föreligger ett långvarigt biståndsbehov (mer än 3 månader) bör bedömning göras om det är skäligt att den enskilde har kvar sin F-skattsedel.

7.5 Inskrivna för kriminalvård, rättspsykiatrisk vård, etcetera.

För personer inskrivna på anstalt inom Kriminalvården med en verkställighetstid på längre än sex månader ska Kriminalvården svara för alla kostnader under verkställighetstiden.

Personer som är häktade eller har en verkställighetstid under sex månader har rätt till ekonomiskt bistånd avseende boendekostnad under förutsättning att behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Om hyresavtal sägs upp kan det bli aktuellt med bistånd till kostnad för förvaring av bohaget. Denna kostnad bör ses i förhållande till kostnad för nyanskaffning av möbler och husgeråd i kombination med förvaring av en mindre del personligt lösöre. Socialnämnden bör rekommendera den enskilde som avtjänar ett straff att hyra ut sin bostad i andra hand. Om hyresvärden inte ger något sådant samtycke kan hyresgästen begära tillstånd till uthyrning.

I samband med avslut av fängelsevistelsen ansvarar folkbokföringskommunen för bistånd under en övergångsperiod på en månad. Därefter har vistelsekommunen ansvaret.

Den som genomgår rättspsykiatrisk vård eller är omhändertagen enligt smittskyddslagen har på samma villkor som personer inskrivna för vård inom socialtjänsten rätt till ekonomiskt bistånd. Personer dömda till rättspsykiatrisk vård har kvar rätten till sjukpenning, pension, bostadsbidrag, etcetera.

7.6 Personer med elektronisk övervakning, så kallad fotboja

Det finns två kategorier av intensivövervakning med fotboja och rätten till ekonomiskt bistånd från socialtjänsten skiljer sig åt mellan dessa. Fotboja förekommer dels som påföljd vid korta straff och dels som ett led i frigivningsförberedelserna.

- 1 Personer som dömts till sammanlagt högst sex månaders fängelse kan ansöka om att avtjäna straffet genom intensivövervakning med elektronisk kontroll, så kallad fotboja, som ett alternativ till fängelse. Grundtanken är att personer vid korta straff ska kunna fortsätta arbeta, studera eller delta i rehabiliterande verksamhet. Den enskilde jämställs då med frivårdsklient

och har exempelvis rätt att fortsätta uppbära eventuell pension eller sjukpenning, dock inte ersättning från A-kassa. Om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt har personen rätt till ekonomiskt bistånd från kommunen till sin försörjning under verkställigheten med fotboja. Om verkställigheten med fotboja upphävs och övergår till anstaltsvård gäller i stället reglerna för inskrivna inom kriminalvården. Ekonomiskt bistånd till eventuella merkostnader på grund av intensivövervakningen, såsom avgifter, telefoninstallation eller resor till och från aktiviteter, ska inte beviljas då dessa bekostas av kriminalvårdsmyndigheten. Normalt betalar den dömda en avgift. Från och med 1 februari 2015 är avgiften 80 kronor per dygn och max 9 600 kronor. Avgiften tillfaller Brottsoffermyndigheten.

- 2 Personer som avtjänar fängelsestraff kan som ett led i frigivningsförberedelserna ansöka om verkställighet utanför anstalt, s.k. utökad frigång, med intensivövervakning med fotboja i slutet av verkställigheten. Dessa personer är då fortfarande inskrivna i anstalt och har inte rätt till ekonomiskt bistånd för sin försörjning, utan reglerna för inskrivna inom kriminalvården gäller.

7.7 Inskrivna för vård eller behandling

Personer som är placerade på behandlingshem med stöd av Socialtjänstlagen och Lagen om vård av missbrukare i vissa fall är berättigade till ekonomiskt bistånd på samma villkor som andra. Biståndet ska reduceras för kostnader den sökande inte har under vårdperioden. Följande bistånd ska beviljas när det framgår att det är motiverat ur vård- och rehabiliteringssynpunkt och kostnaden inte ingår i vårdkostnaden:

- Hyra för bostad. För personer som under behandlingstiden har kvar sin bostad ingår även kostnader för hushållsel och hemförsäkring.
- Kläder och skor. Bistånd för inköp av kläder och skor prövas separat och beviljas med beloppet för motsvarande post i riksnormen.
- Läkarvård och tandvård.
- Resor i samband med vård- och behandling.
- Fickpengar.

I de fall då fickpeng ej ingår i vårdkostnaderna ska bistånd beviljas vid vistelse på exempelvis behandlingshem eller sjukhus om behovet inte kan tillgodoses med egen inkomst. Fickpengar är ett reducerat försörjningsstöd där följande normposter ingår:

- Lek och fritid
- Hälsa och hygien
- Dagstidning och telefon

Aktuellt månadsbelopp för fickpengar beräknas utifrån summering av beloppen i dessa normposter. Dessa går att utläsa av gällande riksnorm.

Socialnämnden har möjlighet att ta ut en egenavgift för uppehälle av den som får vård och behandling för missbruk på HVB-hem och familjehem enligt

Socialtjänstlagen eller vård enligt Lagen om vård av missbrukare i vissa fall. Detta gäller alla vårdtagare, 18 år och äldre, såväl pensionärer som personer med aktivitets- eller sjukersättning eller annan inkomst. Egenavgiften får uppgå till högst 100 kronor per dag. En bedömning av den enskildes betalningsförmåga måste göras i samband med att egenavgiften fastställs. För personer som uppbär sjukpenning eller vissa andra specifika ersättningar gäller att avgiften inte får överstiga en tredjedel av ersättningsbeloppet efter skatteavdrag. Om den enskilde genom att betala avgiften blir berättigad till ekonomiskt bistånd bör avgiften efterges.

7.8 Personer som utsätts för våld eller andra övergrepp

Enligt 5 kap. 11 § Socialtjänstlagen har socialnämnden ett särskilt ansvar för personer som utsätts för våld eller andra övergrepp och deras närstående. Socialnämnden ska särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av hjälp och stödinsatser för att förändra sin situation.

När den enskilde är eller har blivit utsatt för våld i nära relation ska socialnämnden informera om de hjälp- och stödinsatser som kommunen och andra myndigheter kan erbjuda. Om det finns ett behov av skyddat boende kan detta beviljas. En skyddsplacering föregås alltid av en utredning i vilken FREDA-bedömning ska genomföras. FREDA är ett bedömningsinstrument med syfte att identifiera våld och bedöma behovet av stöd och skydd i samband med våld utsatthet. Personer som är placerade på skyddat boende kan vara berättigade till ekonomiskt bistånd om de saknar medel till sin försörjning. I vårdavgiften ingår **oftast** endast kostnader för boendet. Den enskilde får sedan stå för resterande kostnader på egen hand.

Socialnämnden ska särskilt beakta att ett barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående är offer för brott. Socialnämnden ansvarar även för att barn som utsatts för brott, och dennes närstående får det stöd och den hjälp som de behöver. Enligt 14 kap 1 § Socialtjänstlagen är anställda inom socialnämnden skyldiga att genast göra en orosanmälan om de i sin verksamhet får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd.

7.9 Studerande

Huvudregeln är att studerande bör ha sin försörjning tillgodosedd genom studiestödsformerna.

7.9.1 Vuxenstuderande

- **Vuxenstuderande på grundskolenivå**

Grundskolenivå avser studier upp till årskurs nio, efter det upphör skolplikten. Försörjningsstöd bör beviljas arbetslösa som påbörjar studier på grundskolenivå.

Möjligheten att få bidragsdelen i studiemedel eller aktivitetsstöd ska i första hand undersökas. Samverkan ska ske med Arbetsförmedling för samordning av insatser.

Om ekonomiskt bistånd utges för studier ska även rimlig kostnad för böcker och annat studiematerial ingå i biståndet. Möjligheten att köpa begagnade läromedel ska undersökas och utgångspunkten ska vara vad en studerande i allmänhet har möjlighet att bekosta.

• **Vuxenstuderande på gymnasie- eller högskolenivå**

För vuxenstuderande på gymnasie- eller högskolenivå är huvudregeln att den studerande ska försörja sig genom de statliga studiestödsformer som finns. En vuxenstuderande bör dock kunna ges ekonomiskt bistånd exempelvis:

- Om han eller hon aktivt har sökt sommarjobb men inte fått något.
- Om han eller hon har fått ett sommarjobb men får vänta på första löneutbetalningen. Möjlighet till eventuell förskottsbetalning ska undersökas.
- I akuta nödsituationer även under pågående termin.
- Om han eller hon deltar i grundläggande svenskundervisning för invandrare och behovet inte kan tillgodoses genom deltidsarbete. I regel bör inte krav ställas på heltidsarbete samtidigt med studierna.

Socialnämnden bör inte ställa krav på att studiestödet ska räcka under en längre tidsperiod än den som angivits av den utbetalande myndigheten. Vid studieuppehåll ska studiemedlen täcka utgifterna under terminerna till och med den dag terminen slutar, enligt studiemedelsbeslutet, först därefter inträder rätt till ekonomiskt bistånd.

7.9.2 Ungdomar under 21 år som studerar på gymnasium

Föräldrarna har enligt föräldralken försörjningsskyldighet för ungdomar som går i skolan till dess att barnet fyller 21 år. Till skolgång räknas studier i grundskolan eller gymnasieskolan och annan jämförlig grundutbildning.

Försörjningsskyldigheten gäller enbart vid skolgång. Gör barnet ett uppehåll i sin skolgång är föräldrarna inte underhållsskyldiga under uppehållet men underhållsskyldigheten träder in igen om och när barnet återupptar skolgången. Skollov och tid då barnet på grund av sjukdom är förhindrad att delta i utbildningen anses i praxis utgöra tid då skolgång pågår. Underhållsskyldigheten upphör alltså inte under till exempel sommarlovet mellan två årskurser i gymnasieskolan.

I de fall föräldrarna har försörjningsplikt ska ungdomen räknas in som barn i hushållet om det inte finns särskilda skäl för att ungdomen ska ha bistånd som eget hushåll. Sådana skäl kan vara att föräldrarna inte har möjlighet att ta sitt ansvar och den unge behöver samhällets stöd, eller att den unge flyttat till eget boende i samråd med socialtjänsten. Observera möjligheten att ansöka om studiemedel gällande studier för gymnasienivå från och med hösten det året som ungdomen fyller 20 år. Ungdomar i hushåll som har en lägre inkomst har

möjlighet att ansöka om extra tillägg via CSN. Detta belopp medräknas ej i beräkningen för ekonomiskt bistånd.

7.10 Personer 65 år och äldre

Personer 65 år och äldre som ansöker om ekonomiskt bistånd ska hänvisas till Pensionsmyndigheten för att ansöka om äldreförsörjningsstöd.

Äldreförsörjningsstödet riktas till äldre personer som är bosatta i Sverige med ingen eller låg pension. Detta kan betalas ut från och med den månad en person fyller 65 år. Äldreförsörjningsstödet beviljas inte retroaktivt.

7.11 EU/EES-medborgare

Rätten till fri rörlighet regleras av Europaparlamentet och Rörlighetsdirektivet. Direktivet är infört i svensk rätt genom utlänningslagen. Det innebär att EU/EES-medborgare och deras familjer inte behöver ansöka om uppehållstillstånd utan istället kan vistas i ett annat land inom EU/EES-området med uppehållsrätt om de uppfyller vissa kriterier.

Under de första tre månaderna kan en EU/EES-medborgare vistas i Sverige utan annat krav än att han eller hon kan uppvisa ett giltigt identitetskort eller pass. Upphållsrätten ska registreras hos Migrationsverket om vistelsen i Sverige blir längre än tre månader. Det innebär att Migrationsverket kontrollerar och registrerar att det finns ett företag, ett arbete, en studieplats eller egna tillgångar som täcker kostnaderna under vistelsen här.

Rörelsedirektivet skiljer mellan ekonomiskt aktiva och ekonomiskt icke-aktiva. Som ekonomiskt aktiva räknas egna företagare, arbetstagare och arbetssökande. Denna grupp har en starkare ställning i fråga om uppehållsrätt och rätt till bistånd jämfört med icke-aktiva. För att uppfylla kriterier för arbete räcker det med att ha ett deltidsarbete, tidsbegränsad anställning eller säsongarbete. Inkomsten behöver inte vara så hög att den räcker till hela försörjningen. För att kvalificera sig som arbetstagare har EG-domstolen fastställt tre kriterier som ska vara uppfyllda:

- arbete ska utföras åt någon annan
- personen ska vara under dennes arbetsledning
- arbetet ska ske mot ersättning

En EU/EES-medborgare som är arbetstagare och förlorar sin anställning behåller sin ställning som arbetstagare om hen:

- haft anställning i mer än ett år
- blivit ofrivilligt arbetslös
- anmält sig på Arbetsförmedlingen
- är aktivt arbetssökande
- vistas i landet

Arbetssökande EU/EES-medborgare har uppehållsrätt så länge hen:

- är anmäld på Arbetsförmedlingen
- aktivt söker arbete
- bedöms ha verklig möjlighet att få en anställning i Sverige

Arbetsökande behöver inte registrera sig hos Migrationsverket, till skillnad från övriga EU/EES-medborgare med uppehållsrätt men de kan göra det om de vill. Arbetsökande EU/EES-medborgare får styrka sin status som arbetsökande genom att anmäla sig hos Arbetsförmedlingen och visa att de aktivt söker arbete. Socialnämnden kan i dessa fall kräva att den arbetsökande står till arbetsmarknadens förfogande med samma krav som följer en svensk medborgares krav vid biståndsansökan. För personer med rätt till arbetslöshetsersättning enligt hemlandets regler finns möjlighet att under tre månader ta med sig denna ersättning till det EU-land där man tillfälligt vistas. Har den enskilde inte fått något arbete under denna tid ska möjligheten att erhålla inkomst av arbetslöshetsersättning i sitt hemland fortsättningsvis beaktas vid ansökan om bistånd. I dessa fall är det av vikt att undersöka och bedöma EU/EES-medborgarens bo och hemvist och anknytning till Sverige respektive sitt hemland.

Som ekonomiskt icke-aktiva räknas till exempel studerande, pensionärer och icke-yrkesverksamma personer. De måste ha en sjukförsäkring som gäller i Sverige och egna medel så att de klara sig och kan till och med avvisas från Sverige om de får sådana varaktiga svårigheter att de blir en belastning för biståndssystemet i Sverige. Kommunen måste från fall till fall bedöma om och i så fall i vilken omfattning bistånd skall utges.

Om ekonomiskt aktiva EU/EES-medborgare vistas i Sverige har de samma rätt till ekonomiskt bistånd som svenska medborgare. Detta inkluderar även deras familjemedlemmar.

Som familjemedlem räknas:

- make/maka, registrerad partner, sambo
- barn under 21 år eller äldre barn som är beroende av föräldrarna för sin försörjning
- föräldrar som är ekonomiskt beroende av barn som bor i Sverige.

När EU/EES-medborgare och deras familjemedlemmar vistats lagligt i Sverige i fem år är uppehållsrätten permanent.

Nordiska medborgare likställs med svenska medborgare enligt lagen om nordisk konvention om bistånd och sociala tjänster.

7.12 Utländska medborgare/Papperslösa

Den som inte är EU/EES-medborgare och vill stanna i Sverige längre än tre månader ska ansöka om uppehållstillstånd hos Migrationsverket. Undantag ska göras för barn under 18 år utan uppehållstillstånd som bor hos vårdnadshavare med uppehållstillstånd. I dessa fall ska behovet av bistånd prövas enligt Socialtjänstlagen.

Sedan 1 juli 2015 är socialnämnden inte längre skyldig att lämna uppgifter till polis första gången den vidtar åtgärder i ett ärende som rör en person som lever som papperslös i Sverige. Socialnämnden är dock fortfarande skyldig att enligt 17 kap 1 § Utlänningslagen lämna ut uppgifter om en polismyndighet, säkerhetspolisen, migrationsverket, en migrationsdomstol, migrationsöverdomstolen eller regeringen skulle begära det och uppgifterna behövs för att:

- avgöra ett ärende om uppehållstillstånd
- avgöra ett ärende om tredjelandsmedborgarens ställning
- verkställa ett beslut om avvisning eller utvisning

Sedan 1 juli 2015 har personer som lever som papperslösa i Sverige också rätt till den hälso- och sjukvård och tandvård som inte kan vänta. Lagen om hälso- och sjukvård till vissa utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd ger papperslösa rätt till:

- hälso- och sjukvård och tandvård som inte kan avvaktas
- mödrahälsovård
- preventivmedelsrådgivning
- vård i samband med abort

Barn som lever med papperslösa i Sverige har rätt till subventionerad fullständig hälso- och sjukvård och regelbunden tandvård på samma sätt som bofasta barn.

7.13 Tillfällig vistelse utan uppehållstillstånd

Utländska medborgare som tillfälligt vistas i Sverige, exempelvis turister, affärsresande och

säsongsarbetare ska vid ekonomiska problem i första hand hänvisas till det egna landets ambassad eller konsulat. I princip föreligger rätt till ekonomiskt bistånd i en nödsituation och kommunen är skyldig att pröva biståndsbehovet i de fall behovet inte kan tillgodoses på annat sätt.

7.14 Asylsökande

Asylsökande ska alltid hänvisas till Migrationsverket som beviljar bistånd i form av dagersättning enligt lagen om mottagande av asylsökande m.fl. Detta gäller oavsett om den asylsökande vistas på förläggning eller hos släkting i kommunen. Rätten infattar inte hyra och sjukvård, detta kan tillhandhållas genom boende på flyktingförläggning.

Dagersättningen ska täcka kostnader för livsmedel, kläder och skor, fritidsaktiviteter, hygienartiklar och andra förbrukningsvaror. Den ska även täcka utgifter för hälso- och sjukvård, tandvård samt läkemedel.

Undantag från ovanstående ska göras för barn under 18 år utan uppehållstillstånd som bor hos vårdnadshavare med uppehållstillstånd. I dessa fall ska behovet av bistånd prövas enligt Socialtjänstlagen.

I vissa fall ska kommunen betala ut dagsersättningen enligt lagen om mottagande av asylsökande m.fl. och som Migrationsverket beslutat om men som kommunen ansvarar för att betala ut. Det gäller personer som ansökt om uppehållstillstånd på grund av anknytning och som får vistas i Sverige medan deras ansökan om uppehållstillstånd prövas.

En kommun har rätt att återsöka ersättning från Migrationsverket för det bistånd som kommunen har betalat ut enligt 23 § Lagen om mottagande av asylsökande m.fl. Det gäller inte bara dagsersättningen utan kan också innefatta andra och betydande extraordinära kostnader. Kommunen ansöker hos Migrationsverket om sådan ersättning.

Kommunens yttersta ansvar enligt 2 kap 1 § socialtjänstlagen gäller även personer som omfattas av lagen om mottagande av asylsökande m.fl. Om person som omfattas av denna lag ansöker om bistånd för behov som inte omfattas av den aktuella lagen, måste kommunen pröva den enskildes ansökan enligt bestämmelserna om rätten till bistånd enligt 4 kap 1 § Socialtjänstlagen. Begravningskostnader är ett exempel på ett sådant behov.

7.15 Personer med uppehållstillstånd

När en person fått uppehållstillstånd träder rätten till bistånd enligt Socialtjänstlagen in. Under den tid Migrationsverket utreder förlängning av ett uppehållstillstånd ska en ansökan om ekonomiskt bistånd prövas enligt socialtjänstlagen, det framgår av fall som prövats av kammarrätterna. Lagen om mottagande av asylsökande m.fl. gäller vid nyansökan om uppehållstillstånd på annan grund efter ett tillfälligt uppehållstillstånd. Asylsökande som fått avslag omfattas av lagen om mottagande av asylsökande m.fl.

Utländska medborgare som söker ekonomiskt bistånd ska kunna uppvisa följande:

- Beslut om uppehålls- och arbetstillstånd
- Om tidigare tillstånd gått ut, bevis på inlämnad ansökan om förnyat uppehålls- och arbetstillstånd.

Utländska medborgare med uppehållstillstånd för besök ska bedömas på samma sätt som utländska medborgare som befinner sig tillfälligt i landet. För utländsk medborgare utan viseringsplikt krävs denna typ av uppehållstillstånd efter tre månaders vistelse i Sverige. Utländska medborgare med viseringsplikt ska ha denna typ av uppehållstillstånd redan vid inresan.

7.16 Utbytesstudenter

Utbytesstudenter ska inte beviljas ekonomiskt bistånd annat än i undantagsfall, exempelvis vid en akut nödsituation. Uppehållstillståndet för studier har beviljats under förutsättning att studenten har kunnat påvisa att försörjningen är tryggad under studietiden i Sverige.

7.17 Utlandsvistelse

Huvudprincipen är att ekonomiskt bistånd inte annat än i undantagsfall beviljas vid utlandsvistelse. Undantagsfall kan vara om särskilda skäl föreligger. Särskilt är att beakta barnperspektivet och långvarigt bidragsberoende. I helhetsbedömningen måste även beaktas hur resan finansierats och om den sökande genom sin resa fördröjt sina möjligheter till egen försörjning i Sverige.

8 BEDÖMNING AV BISTÅND

Biståndet ska vara i nivå med vad en låginkomsttagare i allmänhet har råd att kosta på sig. Ärenden kan delas in i tre grupper efter behovsperioder:

Långvarigt behov, mer än 10 månader

Längre behov, 4 -10 månader

Kortvarigt behov, 3 månader eller kortare

8.1 Viktiga utgångspunkter vid biståndsbedömning

8.1.1 Skälig levnadsnivå

Biståndet ska tillförsäkra den enskilde en skälig levnadsnivå, enligt 4 kap 1 § Socialtjänstlagen. Varken lagtexten eller lagens förarbeten definierar begreppet skälig levnadsnivå närmare. Vad som avses med skälig levnadsnivå måste bland annat bedömas med utgångspunkt i den tid och de förhållanden under vilka den hjälpsökande lever. Skälig levnadsnivå innebär inte bara en nivåbestämning utan ger också uttryck för vad som kan vara aktuellt. Därför måste socialnämnden väga in vad ansökt kostnad avser och innefattar utifrån den enskildes egna önskemål. Vad som är skälig levnadsnivå ska alltså knytas till den enskilda personens behov. Vad som är skälig levnadsnivå i ett fall behöver inte vara det i ett annat, eftersom behoven skiftar mellan personer och över tid. Dessa riktlinjer utgör exempelvis ett stöd avseende socialnämndens uppfattning och ställningstagande om vad som normalt behövs för att tillgodose ett visst behov.

8.1.2 Individuell behovsbedömning

Rätten till ekonomiskt bistånd bygger på en individuell behovsprövning. Om den enskilde har rätt till bistånd kan det beviljas för skäliga kostnader för de behovsposter som ingår i riksnormen och för ett antal andra behovsposter utanför riksnormen. Ekonomiskt bistånd kan även beviljas för behov som ligger utanför försörjningsstödet och tillhör livsföringen i övrigt. För skäliga kostnader utanför riksnormen och bistånd för livsföringen i övrigt skall godkännas, måste det göras en individuell bedömning av vad som är skäligt för just den sökande. Individuell behovsbedömning handlar om den enskildes rätt att få annat bistånd som är anpassat till hans eller hennes förmåga och behov. Att socialnämndens insatser är individuellt anpassade är en förutsättning för att kunna arbeta mot målet att frigöra och förstärka den enskildes egen förmåga. Man måste utreda den enskildes behov, resurser och förutsättningar noggrant för att hitta individuella lösningar på försörjningsproblemen. Det är viktigt att välja insatser och åtgärder med hänsyn till den aktuella situationen samt den enskildes förutsättningar och förmåga. En av socialnämndens viktigaste uppgifter är att hjälpa människor att bli självförsörjande. Biståndet ska inte vara kravlöst men kraven måste anpassas efter varje person och ta hänsyn till den enskildes integritet och självbestämmande.

8.1.3 Barnperspektivet

Barnets bästa ska särskilt beaktas vid åtgärder som rör barn, det framgår av 1 kap 2 § Socialtjänstlagen. Efter ändring av lagen 2013 har betoning förstärkts kring att det vid beslut som även rör barn ska vad som är bäst för barnet vara avgörande. Förändringen markerar att det inte ska finnas några andra intressen som kan gå före barnets bästa. Vad som är barnets bästa är dock inte närmare definierat. Utredningar om ekonomiskt bistånd har traditionellt ett vuxenperspektiv; det är föräldrarnas situation, ekonomiskt eller i övrigt, som utreds. Det är viktigt att göra barnets situation synligt i utredningen och uppmärksamma hur barnet kan komma att beröras av beslut. Socialnämnden ska dokumentera hur barnens intressen beaktats, vilka överväganden som gjorts och hur detta har påverkat beslutet. Det gäller oavsett om bedömningen resulterar i att ekonomiskt bistånd beviljas med hänsyn till barnets bästa eller inte. Det är av vikt att särskilt beakta barns behov i familjer med ett långvarigt bidragsmottagande. I dessa fall kan det vara fördelaktigt att göra hembesök för att få en bild av familjens, specifikt barnens hemsituation. Att ta hänsyn till barns bästa kan i dessa fall innebära att barnfamiljer får ta del av särskilda satsningar, om familjen har ett långvarigt behov av ekonomiskt bistånd. Socialstyrelsens allmänna råd om ekonomiskt bistånd (SOSFS 2013:1) ger exempel på hur socialnämnden kan ta hänsyn till barns bästa i utredningar om ekonomiskt bistånd. Av de allmänna råden framgår bland annat att socialnämnden i vissa fall exempelvis bör beräkna kostnaderna enligt riksnormen till en högre nivå, uppmärksamma trångboddhet och barns fritidsaktiviteter och beakta omgångssituationer.

Enligt 14 kap 1 § Socialtjänstlagen är anställda inom socialnämnden skyldiga att genast göra en orosanmälan om de i sin verksamhet får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd.

8.1.4 Information

En av socialnämndens uppgifter är att informera om socialtjänsten i Götene kommun. För att den enskilde ska kunna ta tillvara sin rätt är det viktigt att den som kontaktar socialtjänsten för att få svar på frågor om ekonomiskt bistånd får allsidig information om verksamheten. Denna information ska generellt omfatta:

- hur den enskilde ansöker om ekonomiskt bistånd
- hur en utredning går till
- förutsättningar för rätt till bistånd
- vad ingår i försörjningsstödet och i livsföring i övrigt
- praktiska upplysningar (väntetider och öppettider)
- frågor om den enskildes rättssäkerhet exempelvis insyn i utredningsmaterial och journalanteckningar, sekretess och samtycke, rätten till ombud eller biträde, möjlighet till tolk för personer som inte behärskar svenska eller som är allvarligt hörsel- eller synskadad, möjlighet till stödperson, mm.)
- rätten att överklaga

8.2 Kontroller

Vid ansökan om ekonomiskt bistånd är det viktigt att de uppgifter som den sökande lämnar i sin ansökan kontrolleras. Godkännande av olika kontroller sker i huvudsak genom den sökandes samtycke som undertecknas i samband med biståndsansökan. Uppprepning av vissa kontroller behöver ske mer regelbundet som ett led i att säkerställa och kontrollera de uppgifter som den sökande har angett i sin ansökan.

I vissa fall kan andra kontroller än de som godkänts på ansökningsblanketten behöva göras. Sådana kontroller ska godkännas av den sökande genom skriftligt eller muntligt dokumenterat samtycke. Nedan redovisas de vanligaste kontrollerna som om möjligt ska genomföras i samband med en ansökan.

- Identitet
- Medborgarskap
- Uppgifter om vistelse/boende
- Uppgifter om folkbokföring
- Inkomster
- Utgifter
- Tillgångar för samtliga familjemedlemmar (kontoutdrag)
- Kopia på senaste deklaration

Kontroller görs vidare utifrån de krav som ställs på den enskilde. Kopior på externa intyg alltid erhållas och bifogas akten, exempelvis läkarintyg och handlingsplan från Arbetsförmedlingen. Se vidare under avsnittet ”Grupper av sökande”.

8.2.1 Identitet och vistelse

Personuppgifter och uppgifter om boende kontrolleras i alla nya ärenden. Som legitimation godtas pass, körkort och nationellt ID kort från polisen. Den sökandes boende/vistelse kontrolleras genom folkbokföring, hyreskontrakt och aktuell hyresavi. Om det inte är möjligt att kontrollera en persons boende eller vistelse på annat sätt bör hembesök göras. Är den sökande inte folkbokförd på adress som anges i ansökan men uppger sig vara stadigvarande bosatt där, ska hen uppmanas ändra folkbokföringsadress. Vid bedömning av den sökandes kommuntillhörighet ska utgångspunkten vara vistelsebegreppet. Finns pågående ärende i annan kommun hänvisas den sökande dit, hemresa kan i dessa fall beviljas.

8.3 Inkomster

Den sökande ska styrka samtliga sina inkomster vid ansökan genom att inkomma med bankkontoutdrag över samtliga sina konton samt en kontoöversikt vid första kontakten. Brukligt är för den sökande att redovisa kontoutdrag tre månader bakåt i tiden vid nybesök och därefter kontinuerligt uppvisa bankkontoutdrag för den senaste månaden i samband med månadsansökningar. Inkomster från arbetsgivare eller arbetslöshetsförsäkring ska styrkas genom uppvisande av besked där alla

uppgifter om tillägg och avdrag redovisas. Vid alla ansökningar ska kontroll i SSBTEK göras angående utbetalningar från Försäkringskassan, CSN, Skatteverket, Arbetsförmedlingen samt Transportstyrelsen angående fordonsinnehav.

I förekommande fall ska även kontroll göras om ansökan om tidsbegränsad sjukersättning, aktivitetsersättning, sjukersättning eller allmän pension gjorts samt om extra försäkringsförmåner utgår, exempelvis AFA (avtalsgruppsjukförsäkring), AMF eller STP/ITP (särskild tilläggspension/övriga avtalspensioner).

8.3.1 Inkomstberäkning

Vid nybesök görs en grundligare ekonomisk utredning för att få en helhetsbild av hushållets ekonomi.

Behov av ekonomiskt bistånd beräknas i normalfallet genom att normen läggs ihop med godkända tilläggsbelopp för hyra, hushållsel, hemförsäkring, arbetsresor, bredband och avgift för A-kassa/fackföreningsavgift, medicin som omfattas av högkostnadsskyddet, läkarvård mm. Dessa utgifter avräknas mot hushållets sammanlagda inkomster och mellanskillnaden utgör hushållets behov av försörjningsstöd.

Oavsett inkomster har socialtjänsten skyldighet att ge tillfälligt bistånd till uppehållet/reducerad norm om annars en akut nödsituation skulle uppstå. I dessa situationer görs en bedömning kring huruvida en akut nödsituation föreligger.

Nedan följer en lista på inkomster som i sin helhet reducerar försörjningsstödet:

- Lön/sjuklön från arbete och arvoderad anhörigvård räknas som inkomst för den person som mottar bidraget för utfört arbete
- Arbetslöshetsersättning
- Aktivitetsstöd
- Studiehjälp: studiebidrag, studiemedel
- Sjukpenning, föräldrapenning, rehabiliteringsersättning
- Sjukersättning och aktivitetsersättning
- Underhållsbidrag, underhållsstöd, efterlevandestöd
- Pension, livränta
- Äldreförsörjningsstöd
- Extra försäkringsförmåner till exempel AFA (avtalsgruppsjukförsäkring), AMF (arbetsmarknadsförsäkring) eller STP/ITP (särskild tilläggspension/övriga avtalspensioner).
- Barnbidrag inklusive flerbarnstillägg
- Bostadsbidrag
- Bostadstillägg
- Skatteåterbäring
- Räntor/utdelning
- Avgångsvederlag

- Försäkringsersättning/skadestånd som avser sveda och värk, ej specificerat skadestånd som avser exempelvis psykologkontakt, inköp av nya kläder etcetera.
- Vårdbidrag
- Etableringsersättning

Skatteåterbäring räknas inte som inkomst om den tagits i anspråk av Kronofogdemyndigheten.

Försäkringsersättning och skadestånd som utbetalas den sökande medräknas som en inkomst förutom i de fall då ersättningen avser särskilt ändamål som exempelvis ersättning för läkarvård eller för att avse en specifik rehabiliteringsåtgärd eller liknande.

Inkomster som inte reducerar försörjningsstödet:

- Fondmedel som utbetalats efter en social bedömning
- Handikappersättning/Ersättning för merkostnader till följd av funktionshinder
- Omkostnadsdelen i familjehemsersättningen
- Extra studietillägg

Fondmedel som den sökande har beviljats beaktas ej som inkomst då beviljande av fondmedel oftast avser specifika medel och ska ej användas till den sökandes uppehälle. Kommunen administrerar sociala fonder ur vilka enskilda personer kan söka bidrag.

8.3.2 Jobbstimulans

Jobbstimulans innebär att den enskilde i vissa fall kan få behålla 25 procent av sin arbetsinkomst. En särskild beräkningsgrund enligt 4 kap. 1 b § Socialtjänstlagen reglerar villkoren för jobbstimulans. En förutsättning är att den enskilde har fått beviljat ekonomiskt bistånd under en sammanhängande period om sex månader. Jobbstimulansen kan pågå under max 24 sammanhängande månader oavsett om den enskilde är självförsörjande under någon del av tiden. Om den enskilde sparar av inkomsten under perioden med jobbstimulans ska det inte påverka rätten till ekonomiskt bistånd.

8.3.3 Överskjutande inkomst från tidigare månader

När hushållets egna inkomster överstiger behov av ekonomiskt bistånd enligt norm uppstår ett normöverskott. Normöverskottet överförs som inkomst till nästkommande månads ansökan och kan som regel medräknas max tre månader bakåt. Tillämpning av denna princip förutsätter dock att den sökande känner till kommunens beräkningsgrunder. För sökande som aldrig eller inte under lång tid varit i kontakt med socialtjänsten kan man inte kräva att han eller hon i förväg ska planera och anpassa sin ekonomi efter gällande nivå på ekonomiskt bistånd. En ansökan om ekonomiskt bistånd kan i denna situation inte kategoriskt avslås med hänvisning till ett normöverskott som uppkommit genom summering av

sökandens inkomster flera månader bakåt. Om det tidigare normöverskottet varit stort ska dock en särskild prövning göras.

Det bör påpekas att en person som vid sista inkomstillfället vet att hen inte har sin försörjning tryggad framåt har ett eget ansvar att efter förmåga planera för de nödvändigaste utgifterna. En person som exempelvis fått avgångsvederlag motsvarande sex månadslöner får anses ha ett eget ansvar att sörja för sin försörjning fram till nytt arbete eller till utbetalning av arbetslöshetsersättning. Andra exempel kan vara skadestånd och utbetalningar från försäkringsbolag.

Vid nyansökan är det rimligt att titta på inkomster ett par månader tillbaka också av skälet att kunna göra en helhetsbedömning av sökandens ekonomiska situation. Det är med hänsyn till eventuella överskott viktigt att de sökande kontinuerligt, men särskilt i början av kontakten, får information om regler för beräkning av försörjningsstöd ekonomiskt bistånd och vilka inkomster som räknas, exempelvis retroaktiva utbetalningar och överskjutande skatt. Har den sökande varit medveten om hur Socialnämnden räknar i samband med prövning av försörjningsstöd ekonomiskt bistånd kan ansökan avslås om hen haft inkomst över eller i nivå med normen.

8.3.4 Arbetsinkomst för skolungdomar

Särskilt ska barn och ungdomar i familjer med långvarigt ekonomiskt beaktas avseende möjligheten att få behålla del av sin inkomst med avsikt att framförallt tonåringar i ekonomiskt utsatta familjer ska kunna göra sådant som är möjligt för andra tonåringar. Det normaliserar dessa barns och ungdomars villkor och kan vara viktigt med tanke på framtida arbete och egen försörjning.

Skolungdomar upp till 21 år, där försörjningsskyldigheten åligger föräldrarna, kan ha inkomst från feriearbete motsvarande ett prisbasbelopp innan det påverkar familjens försörjningsstöd ekonomiskt bistånd. Om socialnämnden räknar av barns och skolungdomars inkomster av arbete över ett prisbasbelopp per kalenderår, bör avräkningen göras mot bakgrund av barnets eller skolungdomens del i familjens kostnader inklusive boendekostnaden.

8.4 Tillgångar

Har den enskilde inkomster av kapital framgår det av slutskattsedeln. Vilken typ av tillgångar och värdet av dessa syns dels på den förtryckta deklarationsblanketten, dels på specifikationen till preliminär deklaration. Någon av dessa ska den sökande uppvisa vid nybesök. Saknas deklarationen finns uppgifterna att inhämta i kontakt med skattemyndigheten. Om det finns eller har funnits kontanta tillgångar, aktier eller dylikt ska den sökande visa aktuella kontoutdrag från bank och/eller utdrag från värdepapperscentralen.

Lätt realiserbara tillgångar ska avyttras innan rätt till bistånd infaller. Lätt realiserbara tillgångar kan exempelvis vara båt, husvagn, moped, antika möbler, dyrbara konst- eller samlarföremål, smycken, djur eller musikinstrument.

8.4.1 Bil

Bil räknas som tillgång. Kontroll av eventuellt bilinnehav ska alltid göras hos bilregistret i nya ärenden och därefter med en regelbundenhet av varje halvår eller då indikation om att behov av ny kontroll föreligger.

Om behov ej föreligger för fortsatt bilinnehav hos den sökande, kan skäligt rådrum för avyttring ges den sökande om max en månad förutsatt att behov av rådrumstid föreligger.

I följande fall kan bilinnehav godtas:

- Bilen är en förutsättning för att den enskilde ska kunna ta sig till och från sitt arbete, arbetsmarknadsåtgärd eller att den behövs i arbetet.
- Den enskilde är av medicinska eller sociala skäl i behov av bil, till exempel en förälder som behöver bil för att kunna umgås med sitt barn eller köra barnen till förskolan eller dylikt då det saknas allmänna kommunikationer.
- Vid kortvarigt bidragsberoende.

I vissa fall bör byte till en billigare bil kunna aktualiseras. Högsta godtagbara värde på bilen ska i normalfallet inte överstiga ett halvt prisbasbelopp. Om den enskilde på grund av funktionshinder har en specialanpassad bil, bör denna godtas oavsett värde.

Om den enskilde har tagit lån, så kallad bilfinans, som är direkt kopplat till köp av bil kan förtjänst medräknas först när lånet är kvittat. Om förtjänst ej är aktuellt bör krav ej ställas på att bilen ska avyttras. Vid övriga former av lån ska hela försäljningsbeloppet medräknas som en inkomst.

8.4.1.1. Bilkostnader

Ersättning för drivmedel/bensin motsvarande literpriset för bensin/etanol/diesel beviljas i de fall då bilinnehav har godkänts och resorna bedöms ingå i skälig levnadsnivå, till exempel sjukresor, arbetsresor. Några ytterligare kostnader för bil godtas inte.

När biståndsbehovet bedöms bli långvarigt ska olika alternativ diskuteras med den enskilde för att minska eller helt få bort behovet av bilresor. Den enskilde kan till exempel byta bostad eller samåka.

Milersättning som utbetalas på lön räknas inte som inkomst då den ska täcka de faktiska driftskostnaderna för bilen.

8.4.2 Fastighet/Fritidshus

Ekonomiskt bistånd till personer som äger fastighet bör i princip inte beviljas annat än i akuta situationer eller under den tid som behövs för att sälja fastigheten, dock högst under tre månader. Om det finns särskilda skäl, exempelvis vid tvist i samband med försäljning kan rådrum för försäljning förlängas. Ställning måste också tas till eventuella barn i familjen och deras behov och vilka konsekvenser en flytt kan få vid beaktande av barnperspektivet. Konsekvenserna avseende

barnens situation kan vara ett särskilt skäl som gör att försäljning inte krävs. Amorteringskostnader beviljas inte. I första hand ska kontakt tas med banken för att undersöka möjligheten av amorteringsbefrielse. Eventuellt kan bistånd ges med villkor om återbetalning. Även del i fritidshus ska räknas som realiserbar tillgång såvida det inte finns ett skrivet förbehåll som förhindrar försäljning.

8.4.3 Bankmedel, aktier, obligationer

Huvudprincipen är att ekonomiskt bistånd inte ska beviljas sökande som har tillgångar i form av kontanta medel eller värdepapper. Den enskilde är skyldig att redovisa både svenska och utländska tillgångar samt kapital. Det finns i enlighet med Socialstyrelsens allmänna råd undantag för två grupper, nämligen ålderspensionärer och barn.

8.4.4 Bosparande

Alla former av bosparande räknas som realiserbar tillgång. Undantag från denna princip kan göras när biståndsbehovet bedöms som kortvarigt (högst tre månader) och den sökande saknar egen bostad.

8.4.5 Pensionssparande

Pensionssparande räknas i princip som en tillgång. Möjligheten att ta ut pensionssparande ska alltid prövas. Om detta är omöjligt, vilket det är i många fall, ska den enskilde ges bistånd.

8.4.6 Barns tillgångar

Barn är aldrig försörjningsskyldiga gentemot sina föräldrar. Barns tillgångar får bara användas till hens uppehälle, utbildning och nytta i övrigt, alltså inte till familjens försörjning eller till föräldrarnas egna utgifter.

Om barn har tillgångar av kapital kan de i vissa fall medräknas vid bedömningen av ekonomiskt bistånd. Barns tillgångar i form av kapital, fastighet eller dylikt ska inte räknas om de står under överförmyndarens kontroll om inte överförmyndaren ger sitt samtycke till uttag. Uttag ska i så fall göras för barnets försörjning enligt norm. Hyresdel ska inte räknas.

Barn kan få ha ett mindre sparbelopp, 15 procent av prisbasbeloppet utan att detta ska påverka bedömningen av behovet av ekonomiskt bistånd för en i övrigt biståndsberättigad familj.

8.5 Utgifter

De enda utgifter som ska räknas in vid månadsansökan är de som omfattas av det ekonomiska biståndet och livsföring i övrigt. Utgift för underhållsstöd till barn, avbetalning på studielån eller andra lån och avbetalningar ska inte beaktas.

8.5.1 Hushåll där barn bor växelvis hos föräldrarna

Om barnet eller barnen bor ungefär lika mycket hos båda föräldrarna ska halva barnbidraget räknas som inkomst och halva normen som utgift. Även övriga utgifter för barnet förutsätts att föräldrarna delar på, exempelvis beviljas övrigt ekonomiskt bistånd med halva barnomsorgsavgiften, medicinkostnad, etcetera.

8.6 Förmedling

Ansökan om förmedling av egna medel ska prövas som ett biståndsärende enligt 4 kap. 1 § Socialtjänstlagen. Förmedling är ett bistånd till att få sina egna medel förmedlade av en handläggare och syftar till att stödja den enskilde i att utveckla förmågan att klara sin egen livsföring och att hantera sina egna medel. Bistånd av förmedling ska beviljas restriktivt och vara tidsbegränsade för att därefter omprövas kontinuerligt. Beslut ska föregås av utredning i vilken den enskildes möjlighet att använda betalningsförmedling via bank eller få hjälp av anhöriga först ska undersökas. Förmedling av egna medel ska erbjudas i högst 1,5 år och förlängas med max sex månader, sammanlagd tid från insats till avslut max två år. Omprövning bör ske var sjätte månad. Ett undantag avseende förlängning om ytterligare tid kan göras i samråd med 1:e socialsekreterare. I de fall en person har mycket svårt att löpande sköta sin ekonomi under en längre tid ska i förekommande fall anmälan om behov av god man eller förvaltare lämnas till Överförmyndarnämnden. I 5 kap. 3 § Socialtjänstförordningen regleras i vilka fall socialnämnden ska anmäla behov av god man.

8.7 Avslagsbeslut

Beslut om ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen är myndighetsutövning. Avslagsbeslut enligt 4 kap. 1 § Socialtjänstlagen ska alltid vara skriftliga, signerade av handläggare och motiverade och delges den sökande. Av beslutet ska följande framgå:

- Vad ansökan avser
- Hänvisning till § i socialtjänstlagen
- Eventuell tidsperiod
- Motivering till avslaget. När avslagsmallarna används bör en närmare motivering i det enskilda fallet framgå av text i nära anslutning till beslutet. I de fall det finns fler skäl till avslaget är det viktigt att samtliga avslagsgrunder anges.

Om beslutet berör barn, direkt eller indirekt, är det av vikt att beslutets konsekvenser för barnet/barnen har övervägts.

Information om hur den sökande överklagar, besvärshänvisning, ska alltid skickas med vid avslagsbeslut.

8.8 Överklagande

Samtliga beslut enligt 4 kap. 1 § Socialtjänstlagen kan överklagas av den sökande hos allmän förvaltningsdomstol genom förvaltningsbesvär. Den sökande ska då inkomma med överklagan till Socialnämnden som först prövar om handlingen har kommit in i rätt tid. Överklagandet ska enligt 23 § andra stycket Förvaltningslagen ha inkommit till socialnämnden inom tre veckor från den dag då klagande fick ta del av beslutet. Överklagandet ska vara skriftligt. Det ska framkomma vilket beslut som överklagas och vad den enskilde vill ändra i beslutet. Har överklagandet inkommit för sent ska socialnämnden avvisa det enligt 24 § Förvaltningslagen.

Om den enskilde önskar ska handläggaren bistå med hjälp att överklaga.

8.9 Omprövning av beslut

Vid överklagande ska det alltid undersökas om det finns anledning till att ändra beslutet genom omprövning enligt 27 § Förvaltningslagen. Det finns även möjlighet för omprövning även om beslutet inte överklagas. För att beslut ska omprövas behöver tre förutsättningar vara uppfyllda; det ska framgå att beslutet är uppenbart oriktigt, att omprövningen kan ske snabbt och enkelt samt att ändringen inte är till nackdel för den enskilde.

Om beslutet ändras helt i överensstämmelse med den enskildes önskemål ska överklagan ändå skickas vidare till Förvaltningsrätten i enighet med den nya Förvaltningslagen (2017:900) som trädde i kraft 1 juli 2018. Om beslutet ändras delvis i överensstämmelse med den enskildes önskemål kan beslutet ändras men hela ärendet ska ändå skickas vidare för prövning av den del som socialnämnden inte har ändrat.

Ett beslut kan även rättas enligt 26 § Förvaltningslagen om det förekommer en uppenbar oriktighet i beslutet, exempelvis skrivfel, räknefel eller liknande.

8.10 Yttrande till Förvaltningsrätten

Om överklagan ej föranleder omprövning helt i överensstämmelse med den enskildes önskemål ska överklagan skickas vidare till Förvaltningsrätten i Jönköping. Detta ska ske utan dröjsmål. Från det att överklagandet har inkommit till socialnämnden ska det i regel inte dröja mer än en vecka innan överklagandet skickas vidare. Följande handlingar ska skickas till Förvaltningsrätten:

- Överklagan i original
- Yttrande
- Kopior av utredning, journalanteckningar
- Kopior av ansökningsblankett och tillhörande handlingar av betydelse

8.11 Kommunicering

Innan ett ärende som gäller myndighetsutövning mot enskild avgörs ska kommunikering enligt 17 § Förvaltningslagen göras, det vill säga den sökande,

klagande eller annan berörd part ska underrättas utredningsmaterialet och ha fått möjlighet att yttra sig över det. Denna skyldighet gäller även ansökan eller yttrande till en annan myndighet i ett mål eller ärende som rör myndighetsutövning mot enskild.

Undantaget från kravet att kommunicera gäller om:

- beslutet är gynnande
- uppgifter som saknar väsentlig betydelse
- när det annars är uppenbart obehövt att kommunicera uppgifterna

Tidsfristen för kommunikeringen, det vill säga den tid inom vilken den enskilde kan yttra sig, ska anges vid kommunikeringen. Kommunikeringstiden ska i regel omfatta 14 dagar och får vara som minst fem dagar. Kommunikering är en del av handläggningsprocessen och ska göras inom ramen för utredningstiden.

9 ÅTERKRAV OCH ÅTERSÖKNING AV BEVILJAT EKONOMISKT BISTÅND

Rätten till ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen är det yttersta skydds nätet i samhällets trygghetssystem. Huvudprincipen är därför att ekonomiskt bistånd enligt 4 kap 1 § Socialtjänstlagen beviljas utan återbetalningsplikt för den enskilde. Undantag från denna princip regleras i bestämmelser i Socialförsäkringsbalken (SFB) och Socialtjänstlagen.

9.1 Återsökning hos Försäkringskassan

Socialnämnden har rätt att återsöka bistånd som den enskilde beviljas under den tid Försäkringskassan prövar en socialförsäkringsförmån som kan komma att utbetalas retroaktivt. Bestämmelsen regleras i 107 kap 5 § SFB. En förutsättning för detta är att ekonomiskt bistånd utbetalats med stöd av 4 kap 1 § Socialtjänstlagen och överstiger 1 000 kronor. Villkoret är även att den enskilde för motsvarande period i väsentlig mån fått sin försörjning genom ekonomiskt bistånd från kommunen.

För att kommunen ska kunna återsöka utbetalt bistånd avseende retroaktiv periodisk ersättning får kommunen inte använda fullmakt eller besluta om återkrav. Biståndet ska ha getts utan villkor om återbetalning för att kommunen ska kunna återsöka beloppet. Återsökning sker via framställan till Försäkringskassan. Av framställan ska framgå det belopp som socialnämnden begär, vilken förmån det gäller, vilket belopp nämnden sammanlagt har betalat ut till den sökande, och under vilken tid. Socialförsäkringsförmåner som kan återsökas är exempelvis sjukersättning, aktivitetsersättning, bostadstillägg, vårdbidrag, bostadsbidrag och underhållsstöd. Barnbidrag och assistansersättning är fortfarande undantagna. Som framgår av 2 § Försäkringskassans föreskrifter (FKFS 2007:5) ska socialnämnden inkomma med en framställan per förmån och beslutstillfälle för att Försäkringskassan ska kunna betala ut retroaktivt beviljad periodisk ersättning som avser flera förmåner. Den enskilde ska vara informerad om att utbetalt bistånd kommer att återsökas hos Försäkringskassan i avvaktan på beslut om förmån/ersättning.

Om Försäkringskassan felaktigt till den enskilde betalar ut retroaktiv ersättning som socialnämnden enligt inlämnad framställan har rätt till finns möjlighet för socialnämnden att kräva Försäkringskassan på det aktuella beloppet.

Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten kan ge förskott på sökt pension (enligt 112 kap 2 § SFB) om det är troligt att förmånen kommer att beviljas men beslut eller uträkning av ersättningen dröjer. Denna möjlighet ska undersökas innan ekonomiskt bistånd enligt Socialtjänstlagen beviljas som förskott på denna sökta förmån.

9.2 Återkrav enligt socialtjänstlagen

Reglerna om återkrav finns i 9 kap. Socialtjänstlagen och delas upp i följande:

- återbetalningsskyldighet av felaktigt eller för högt ekonomiskt bistånd (1 §)
- andra fall när socialnämnden kan återkräva ekonomiskt bistånd (2 §).

Återkrav av ekonomiskt bistånd kan endast ske om bistånd utgetts med stöd av 4 kap 1 § Socialtjänstlagen och endast mot förmån eller ersättning som den enskilde väntar beslut om, redan har eller som är beslutad.

9.2.1 Återkrav av bistånd som betalats ut på felaktiga grunder

Socialnämnden får återkräva bistånd om det enskilde fått felaktigt eller med för högt belopp på grund av:

- oriktiga uppgifter
- underlåtenhet att lämna uppgift
- på annat sätt förorsakat att ekonomiskt bistånd enligt 4 kap 1 § Socialtjänstlagen har utgetts obehörigen eller med för högt belopp.

Grunden för återkrav enligt 9 kap. 1 § Socialtjänstlagen är alltid att biståndet är utbetalt på felaktig grund. Biståndet behöver således inte vara förskott på förmån eller ersättning eller vara beviljat med villkor om återbetalning.

Socialnämnden får i dessa fall återkräva bistånd som betalats ut på oriktiga grunder, i de fall den enskilde avsiktligt eller vårdslöst lämnat oriktiga eller vilseledande uppgifter eller återkräva bistånd som betalats ut för mycket. Socialnämnden kan även kräva tillbaka för högt eller obehörigt bistånd som den enskilde fått även om den enskilde inte orsakade den felaktiga utbetalningen avsiktligt. Detta gäller exempelvis fall då det är socialnämnden som förorsakat den felaktiga utbetalningen men där den enskilde borde ha förstått att den var fel. Exempel på det senare kan vara rena felräkningar eller när dubbel utbetalning skett av misstag. Denna bestämmelse ersätter eller inskränker inte rutinen att göra polisanmälan om den enskilde avsiktligt lämnat oriktiga eller vilseledande uppgifter. Socialnämnden kan ta hänsyn till orsaken till underlåtenheten eller beteendet när den prövar om återbetalningsskyldigheten inte ska gälla. Beslut om återkrav fattas efter genomförd återkravsutredning. Bestämmelsen om återkrav bör inte påverka eller ersätta socialnämndens beslut om eventuell polisanmälan.

9.2.2 Återkrav av bistånd som förskott på förmån eller ersättning mm.

Enligt 9 kap 2 § Socialtjänstlagen får socialnämnden kräva tillbaka bistånd som lämnats:

- som förskott på förmån eller ersättning
- till den som är indragen i arbetskonflikt
- till den som på grund av förhållanden som han/ hon inte kunnat råda över hindrats från att förfoga över sina inkomster eller tillgångar

Som förmån eller ersättning räknas förmåner från Försäkringskassan som exempelvis sjukersättning, aktivitetsersättning, livränta, BTP (bostadstillägg för pensionärer), sjukpenning, föräldrapenning, rehabiliteringsersättning, vårdbidrag och underhållsstöd. Andra ersättningar eller förmåner kan till exempel vara lön (gäller även statlig lönegaranti vid konkurs), arbetslöshetsersättning, studiestöd.

Återkrav av förmån eller ersättning bygger helt och hållet på överenskommelse mellan kommunen och den enskilde. Om utbetalaren av förmånen eller ersättningen kräver det behövs även fullmakt. Möjligheten att återkräva måste därför undersökas och bedömas från fall till fall.

Ett beslut om att återkräva ekonomiskt bistånd enligt denna bestämmelse ska vara skriftlig. Beslutet ska innehålla uppgifter om de omständigheter som ligger till grund för återbetalningsskyldigheten och vilken förmån eller ersättning det gäller och den enskilde ska ha fått meddelande om beslutet. Socialnämnden behöver kunna styrka att den enskilde verkligen har delgivits beslutet, om nämnden väcker talan om återbetalning i Förvaltningsrätten.

Skriftlig fullmakt upprättas vid behov och i de fall utbetalaren av förmånen eller ersättningen begär det. Observera att den enskilde när som helst ensidigt kan säga upp fullmakten.

Observera också att det är två beslut som ska fattas. Beslut om bistånd enligt 4 kap. 1 § och beslut om återkrav enligt 9 kap 2 § Socialtjänstlagen. Beslutet ska vara skriftligt och innehålla uppgift om en eller de omständigheter som utgör grund för återbetalningsplikten. Sökanden ska informeras om att beslut om återkrav inte kan överklagas. Hen ska också informeras om att ifall återbetalning inte sker kan frågan om återbetalning prövas i Förvaltningsrätten på initiativ av kommunen.

9.2.3 Återkrav av bistånd som getts under villkor om återbetalning

Socialnämnden får ge bistånd utöver vad som följer av 4 kap 1 § Socialtjänstlagen om det finns skäl för det. Det beviljas då med stöd av 4 kap. 2 § Socialtjänstlagen. Bistånd enligt 4 kap. 2 § kan villkoras med återbetalning men får bara återkrävas om det beviljats med sådant villkor.

Följande situationer kan bli aktuella för återkrav enligt 4 kap. 2 § och 9 kap. 2 § andra stycket:

- Hushåll med realiserbara tillgångar
- Hushåll med egen försörjning/inkomst över riksnorm.

För att undvika allvarliga sociala konsekvenser kan till exempel bistånd enligt 4 kap. 2 § Socialtjänstlagen med villkor om återbetalning beviljas till hyresskuld där behovet kunnat tillgodoses genom egen inkomst och där återbetalningsförmåga finns. Denna möjlighet ska användas mycket restriktivt.

En skriftlig överenskommelse ska upprättas med den enskilde. Av överenskommelsen ska det framgå hur och när återbetalning ska ske. Observera också att det är två beslut som ska fattas. Beslut om bistånd enligt 4 kap. 2 § och

beslut om återkrav enligt 9 kap 2 § Socialtjänstlagen. Beslutet ska vara skriftligt och innehålla uppgift om den eller de omständigheter som utgör grund för återbetalningsplikten. Sökanden ska informeras om att beslut om återkrav inte kan överklagas genom förvaltningsbesvär. Hen ska också informeras om att ifall återbetalning inte sker kan frågan om återbetalningsplikt prövas i Förvaltningsrätten på initiativ av kommunen. Varje biståndsbeslut ska skriftligt delges den sökande innan biståndet utbetalas.

9.3 Ersättningstalan

I de fall den enskilde inte återbetalar återkrav som beslutats enligt 9 kapitlet 1 eller 2 §§ Socialtjänstlagen kan socialnämnden med stöd av 9 kapitlet 3 § Socialtjänstlagen väcka talan om ersättning hos Förvaltningsrätten. Talan hos Förvaltningsrätten måste väckas inom 3 år från det biståndet utbetalades och får inte bifallas av Förvaltningsrätten om den ersättningsskyldige genom att återbetala kostnaden eller del av den inte kommer att klara sin försörjning.

Innan talan väcks måste socialnämnden på nytt utreda den enskildes möjlighet att återbetala det ekonomiska biståndet. Det ska framgå av utredningen om den enskilde kan klara sin försörjning och livsföring i övrigt om nämnden vidhåller sitt ersättningsanspråk. Socialnämnden bör vidare skicka två betalningspåminnelser och erbjuda möjlighet för den enskilde att presentera och diskutera sina ekonomiska förhållanden.

Visar genomförd utredning att det är styrkt eller troligt att den enskilde har betalningsförmåga ska talan väckas hos Förvaltningsrätten. Visar utredningen att den enskilde för tillfället inte kan betala kan återkravet ligga vilande under en period. Är det troligt att den enskildes betalningsförmåga inte inom rimlig tid förbättras kan återkravet efterges. Det ska även vara utrett huruvida den enskilde har delgivits beslut om återbetalningsskyldighet.

Ansökan till Förvaltningsrätten ska göras i det län där den enskilde är bosatt och innehålla följande uppgifter:

- Namn, adress och telefon till den nämnd som söker och till handläggaren
- Beslutsdatum
- Den ersättningsskyldiges namn, personnummer, adress och telefonnummer
- Vilken typ av återkrav det är (§ i SoL)
- Belopp
- När biståndet som återkrävs utbetalades
- Utredning som visar att den enskilde har betalningsförmåga
- Yrkande (Socialnämnden yrkar att Förvaltningsrätten ålägger XX att till socialnämnden återbetala...)

Kopior på ansökningsblanketter eller utredning som visar den enskildes ekonomiska förhållanden när biståndet utbetalades och förvaltningens beslut samt överenskommelse om återbetalning ska bifogas ansökan till Förvaltningsrätten. Om den enskilde betalt tillbaka del av återkravet ska det redovisas.

Om den enskilde inte lämnar uppgifter om sin ekonomiska situation och socialnämnden inte kan få uppgifter på annat sätt, kan socialnämnden ändå väcka talan hos Förvaltningsrätten.

Vid en eventuell prövning i Förvaltningsrätten innebär åsidosättande av de formella kraven att talan inte kan fullföljas.

Eventuell Förvaltningsrättsdom utgör underlag för ansökan om utmätning hos Kronofogdemyndigheten.

9.4 Kraveftergift

Om det är uppenbart att förhållandena ändrats så att den enskilde inte inom rimlig tid kommer att kunna göra återbetalning får kommunen enligt 9 kap. 4 § Socialtjänstlagen helt eller delvis efterge återkrav. Detta beslut går inte att överklaga.

9.5 Bidragsbrott/misstänkt bedrägeri

Av Bidragsbrottslagen (2007:612) framgår att en person kan dömas för bidragsbrott om den sökande lämnar oriktiga uppgifter eller inte anmäler ändrade förhållanden som den sökande är skyldig att anmäla och därigenom orsakar fara för att en ekonomisk förmån felaktigt betalats ut och/eller med ett för högt belopp. Lagen om bidragsbrott avser sådana bidrag, förmåner, ersättningar, pensioner och lån för personligt ändamål som socialnämnden beslutar om enligt socialtjänstlagen. Med stöd av 6 § Bidragsbrottslagen har myndigheter och kommuner skyldighet att anmäla till Polismyndigheten om det kan misstänkas att brott enligt denna lag har begåtts av den sökande.

Innan polisanmälan övervägs ska en utredning göras. Den ska bland annat svara på följande frågor:

- Innebär en polisanmälan att en planerad eller påbörjad behandling inte kan genomföras?
- Är det misstänkta bedrägeriet av obetydlig omfattning?
- Har den sökande varit medveten om konsekvensen av sitt handlande?

Den skriftliga utredning som utgör underlag för och bifogas polisanmälan ska även ge en beskrivning av den sökandes ekonomiska och sociala situation samt förvaltningens bedömning av den sökande och det som hänt. Den ska också innehålla följande fakta:

- Uppgifter om utbetalningar den sökande obehörigen fått, datum och ändamål samt på vilket sätt de är felaktiga
- Fotokopior på olika verifikationer, till exempel löneavier, läkarintyg etcetera.
- Redogörelse för inkomster månad för månad och hur dessa kontrollerats
- Vilket belopp nämnden återkräver
- Eventuella journalblad som visar vilken information den sökande fått eller andra relevanta fakta som legat till grund för de aktuella besluten.

Kopior på ansökningsblanketter med sökandens underskrift ska bifogas.
Utredningen ska delges den sökande.